

Betimsel Analizler

5.SUNUM

Temel İstatistik Kavramları

Statistics

- ▶ Minimum
- ▶ Maksimum
- ▶ Mod
- ▶ Medyan
- ▶ Aritmetik ortalama
- ▶ Ranj
- ▶ Standart sapma
- ▶ Varyans
- ▶ Çarpıklık
- ▶ Basıklık

vas		
N	Valid	131
	Missing	5
Mean		26,20
Median		25,00
Mode		25
Std. Deviation		3,594
Variance		12,914
Skewness		1,124
Std. Error of Skewness		,212
Kurtosis		,891
Std. Error of Kurtosis		,420
Range		18
Minimum		20
Maximum		38

Veri Girişi

- ▶ SPSS'te veri girişini veri görünümü kısmından *elle* ya da başka bir dosyanın SPSS içine **file>open >data** seçeneğini kullanarak aktarılması ile yapılabilir.
- ▶ Microsoft Excel, SAS, Stata ve text dosyaları aktarılabilen dosyalar arasındadır.

	A	B	C
1	Katılımcı	Grup	KaygıDüzeyi
2	1	0	30
3	2	0	35
4	3	0	45
5	4	0	40
6	5	0	50
7	6	0	35
8	7	0	55
9	8	0	25
10	9	0	30
11	10	0	45
12	11	0	40
13	12	0	50
14	13	1	40
15	14	1	35
16	15	1	50
17	16	1	55
18	17	1	65
19	18	1	55
20	19	1	50
21	20	1	35
22	21	1	30
23	22	1	50
24	23	1	60
25	24	1	39

Sayısal
değişkenler
için numeric

Sözel
değişkenler
için string

Değişken Türü

- SPSS'e girdiğimiz veriye ait değişkenin türünü belirtmemiz çok önemli. Genelde nitel veriler için (Kız, Erkek) **String** seçeneğini nicel veriler için **Numeric** seçeneğini işaretlememiz gerekiyor. Yoksa nicel analizi yapmaya çalışırken sorun yaşarız. Çoğu zaman bu işlemi SPSS otomatik olarak bizim yerimize yapıyor fakat her veri girişinde aşağıdaki kısmı (variable type) kontrol etmemizde fayda var.

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure
1	VAR00001	Numeric	8	2		None	None	8	Right	Scale
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										

Variable Type

☒ **Numeric**

☐ Comma

☐ Dot

☐ Scientific notation

☐ Date

☐ Dollar

☐ Custom currency

☐ String

Width: 8

Decimal Places: 2

OK Cancel Help

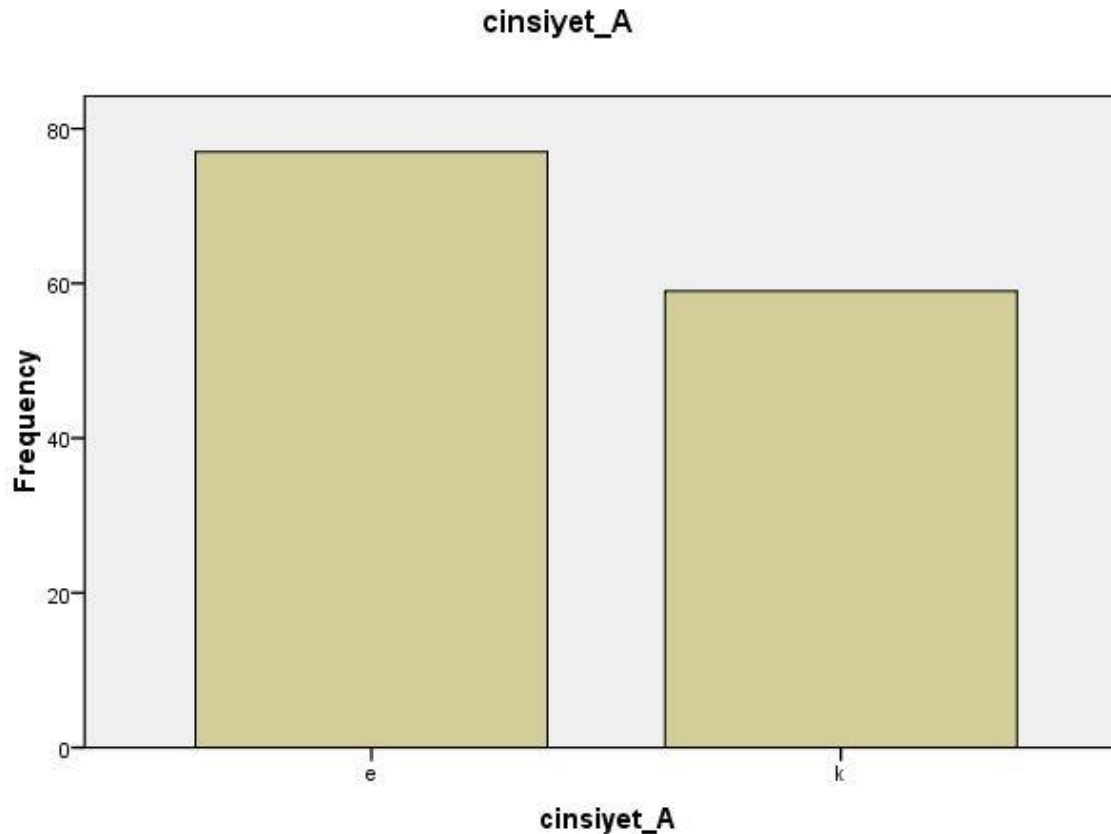

Tanımlayıcı Analiz–Tek Değişken

Frekans
dağılımı

		cinsiyet_A			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	e	77	56,6	56,6	56,6
	k	59	43,4	43,4	100,0
Total		136	100,0	100,0	

Bar
grafiği

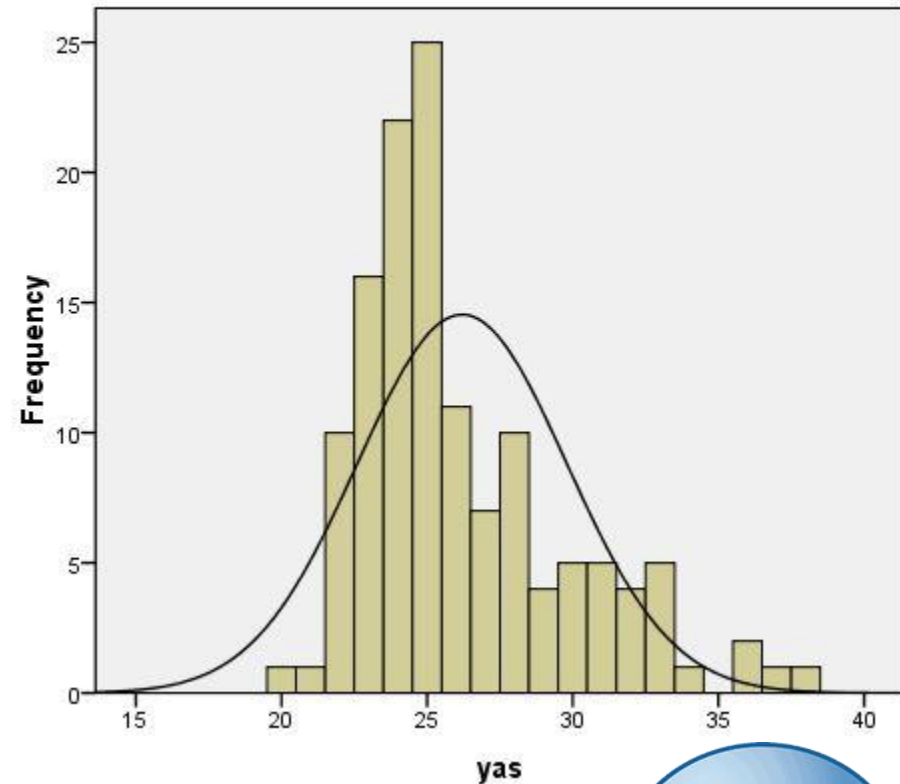

Tanımlayıcı Analiz–Tek Değişken

yas

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	20	1	,7	,8	,8
	21	1	,7	,8	1,5
	22	10	7,4	7,6	9,2
	23	16	11,8	12,2	21,4
	24	22	16,2	16,8	38,2
	25	25	18,4	19,1	57,3
	26	11	8,1	8,4	65,6
	27	7	5,1	5,3	71,0
	28	10	7,4	7,6	78,6
	29	4	2,9	3,1	81,7
	30	5	3,7	3,8	85,5
	31	5	3,7	3,8	89,3
	32	4	2,9	3,1	92,4
	33	5	3,7	3,8	96,2
	34	1	,7	,8	96,9
	36	2	1,5	1,5	98,5
	37	1	,7	,8	99,2
	38	1	,7	,8	100,0
	Total	131	96,3	100,0	
Missing	System	5	3,7		
Total		136	100,0		

Histogram

Tanımlayıcı Analiz–Çok Değişken

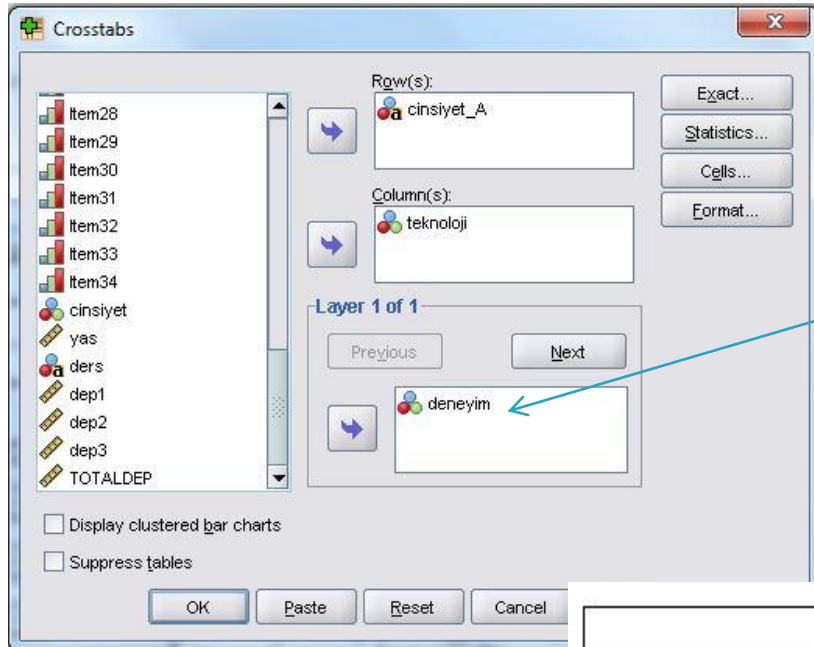
► Analyze>Descriptive Statistics>Crosstabs

cinsiyet_A * teknoloji Crosstabulation

			teknoloji					Total
			1	2	3	4	5	
cinsiyet_A	e	Count	1	5	25	21	22	74
		% within cinsiyet_A	1,4%	6,8%	33,8%	28,4%	29,7%	100,0%
	k	Count	0	1	20	19	19	59
		% within cinsiyet_A	,0%	1,7%	33,9%	32,2%	32,2%	100,0%
Total	Count	1	6	45	40	41	133	
	% within cinsiyet_A	,8%	4,5%	33,8%	30,1%	30,8%	100,0%	

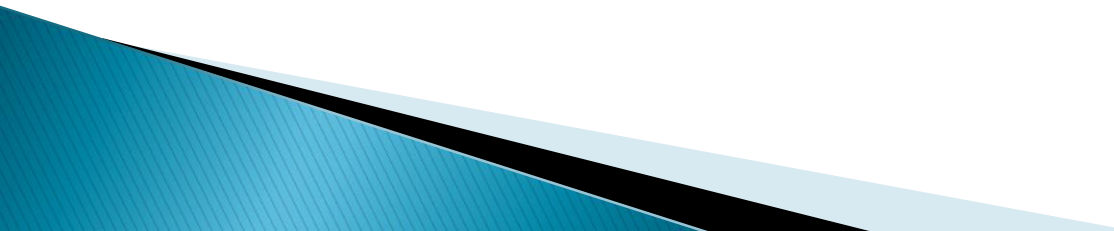
Tanımlayıcı Analiz–Çok Değişken

3 değişken durumunda

cinsiyet_A * teknoloji * deneyim Crosstabulation								
deneyim				teknoloji				
				1	2	3	4	5
0	cinsiyet_A	e	Count	1	1	4	4	7
			% within cinsiyet_A	5,9%	5,9%	23,5%	23,5%	41,2%
	k	Count	0	0	6	6	5	17
			% within cinsiyet_A	,0%	,0%	35,3%	35,3%	29,4%
	Total		Count	1	1	10	10	12
			% within cinsiyet_A	2,9%	2,9%	29,4%	29,4%	35,3%
1	cinsiyet_A	e	Count		4	20	17	15
			% within cinsiyet_A		7,1%	35,7%	30,4%	26,8%
	k	Count		1	13	13	14	41
			% within cinsiyet_A		2,4%	31,7%	31,7%	34,1%
	Total		Count		5	33	30	29
			% within cinsiyet_A		5,2%	34,0%	30,9%	29,9%

Veri

- ▶ Bu sunumda kullanılan verimizde (SINAVDATA) bulunan değişkenler:
  - ▶ İsim
  - ▶ CİNSİYET
  - ▶ KİTAP
  - ▶ YAŞ
  - ▶ VİZE
  - ▶ VİZE2
  - ▶ FİNAL
  - ▶ DÖNEMSONUNOTU
-

Veri

SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

9 :

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL	DONEMSONUNOTU
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90	76,40
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74	68,40
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50	50,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00	89	75,80
5	HALİL	E	7	25	72	70,00	76	74,40
6	ROZA	K	6	19	72	71,00	89	82,20
7	HALİM	E	8	18	50	49,00	50	50,00
8	İSMAİL	E	9	20	60	61,00	80	72,00
9	İSMAİL	E	4	20	76	77,00	70	72,40
10	HALİL	E	4	20	60	60,00	87	76,20
11	İSMAİL	E	7	23	40	40,00	100	76,00
12	HÜSEYİN	E	2	23	68	68,00	77	73,40
13	NAFİA	K	1	23	52	52,00	85	71,80
14	HAVİN	K	15	22	76	76,00	95	87,40
15	DAVUT	E	17	22	56	56,00	75	67,40
16	TUNCAY	E	2	20	64	64,00	100	85,60
17	SEDAT	E	2	22	68	68,00	91	81,80
18	ESRA	K	4	21	64	64,00	94	82,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75	72,20
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61	55,80
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00	99	85,00
22	FATMA	K	9	25	76	76,00	75	75,40
23	SAFİYE	K	18	26	76	76,00	90	84,40
24	YASEMİN	K	2	26	84	84,00	100	93,60

Descriptive Statistics / Betimleyici İstatistikler

- Bu dersimizde daha önce hesapladığımız basit istatistikler olan mod, medyan, ortalama vs. hesaplamasını **Descriptives** menüsünü kullanarak yapacağız.

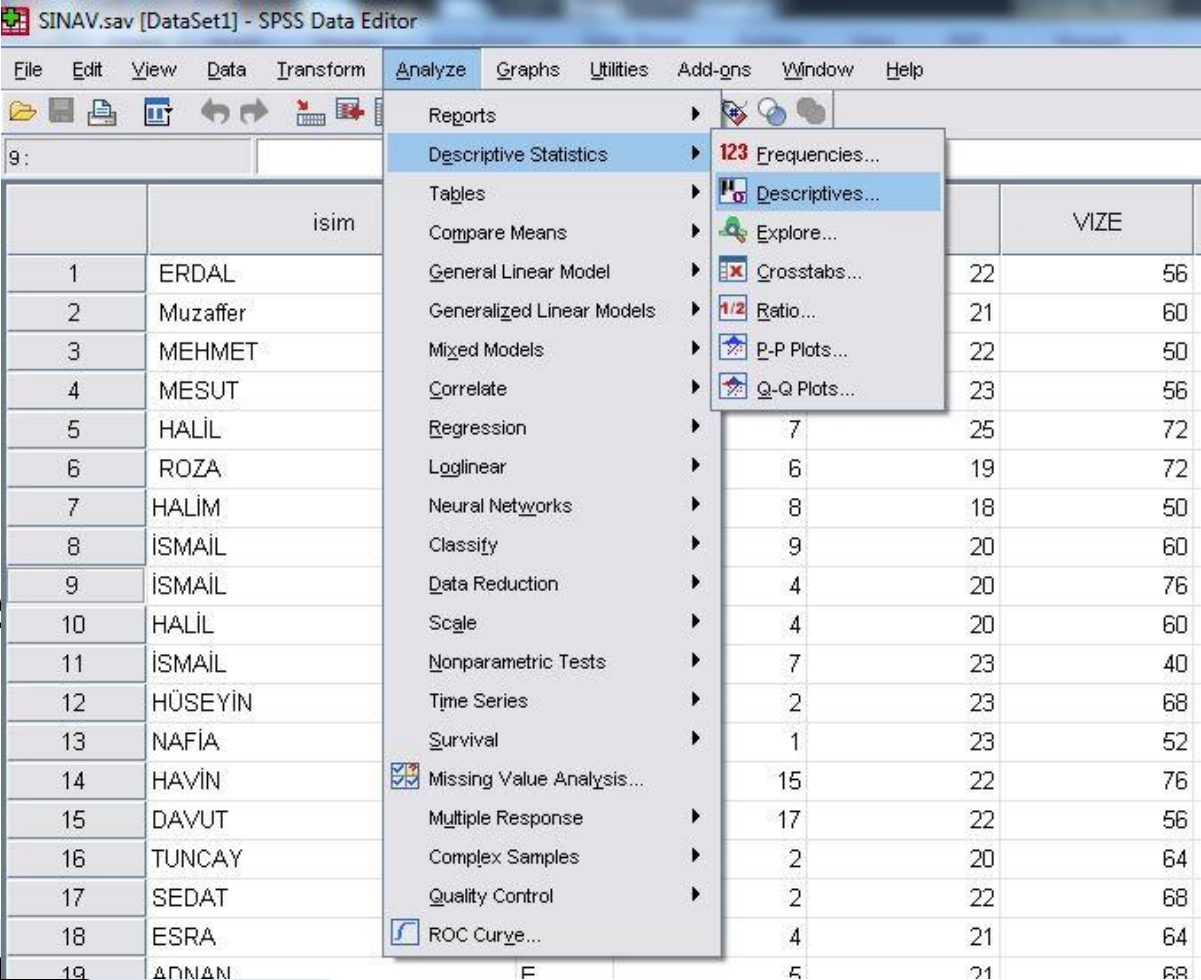
Descriptive Statistics > Descriptives

The screenshot shows the SPSS Data Editor window with the file 'SINAV.sav [DataSet1]'. The 'Analyze' menu is open, and the 'Descriptive Statistics' option is selected. A sub-menu is displayed, showing 'Frequencies...', 'Descriptives...', 'Explore...', 'Crosstabs...', 'Ratio...', 'P-P Plots...', and 'Q-Q Plots...'. The 'Descriptives...' option is highlighted. In the background, a data table is visible with columns 'isim' and 'VIZE'.

	isim	VIZE
1	ERDAL	56
2	Muzaffer	60
3	MEHMET	50
4	MESUT	56
5	HALİL	72
6	ROZA	72
7	HALİM	50
8	İSMAİL	60
9	İSMAİL	76
10	HALİL	60
11	İSMAİL	40
12	HÜSEYİN	68
13	NAFİA	52
14	HAVİN	76
15	DAVUT	56
16	TUNCAY	64
17	SEDAT	68
18	ESRA	64
19	ANAN	68

Descriptive Statistics / Betimleyici İstatistikler

- **Descriptives** menüsünde nicel olan değişkenlere ait mod, medyan, ortalama, st. Sapma vb. değerlerine ek olarak standart puanlar elde etme şansına sahibiz.

The screenshot shows the SPSS Data Editor window with the file 'SINAV.sav [DataSet1]'. The 'Analyze' menu is open, and the 'Descriptive Statistics' option is selected. A sub-menu is displayed, showing 'Frequencies...', 'Descriptives...', 'Explore...', 'Crosstabs...', 'Ratio...', 'P-P Plots...', and 'Q-Q Plots...'. The 'Descriptives...' option is highlighted. In the background, a data table is visible with columns 'isim' and 'VIZE'.

	isim	VIZE
1	ERDAL	56
2	Muzaffer	60
3	MEHMET	50
4	MESUT	56
5	HALİL	72
6	ROZA	72
7	HALİM	50
8	İSMAİL	60
9	İSMAİL	76
10	HALİL	60
11	İSMAİL	40
12	HÜSEYİN	68
13	NAFİA	52
14	HAVİN	76
15	DAVUT	56
16	TUNCAY	64
17	SEDAT	68
18	ESRA	64
19	ANAN	68

Descriptives Statistics > Descriptives

Menüsü

Descriptives

menüsünü
tıkladığımızda
karşımıza
yandaki küçük
ekran
gelecektir. Sol
tarafında
verimizdeki
değişkenlerin
isimlerini
görebiliriz.

SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

9 :

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VICE
1	ERDAL	E	2	22	56
2	Muzaffer	E	3	21	60
3	MEHMET	E	11	22	50
4	MESUT	E	7	23	56
5	HALİL				72
6	ROZA				72
7	HALİM				50
8	İSMAİL				60
9	İSMAİL				76
10	HALİL				60
11	İSMAİL				40
12	HÜSEYİN				68
13	NAFİA				52
14	HAVİN				76
15	DAVUT				56
16	TUNCAY				64
17	SEDAT				68
18	ESRA	K	4	21	64
19	ADNAN	E	5	21	68

Descriptives

Variable(s):

KITAP
YAS
VICE
VICE2
FINAL
DONEMSONUNOTU

☐ Save standardized values as variables

OK Paste Reset Cancel Help

Descriptives Statistics > Descriptives Menüsü

- **Descriptives** menüsünü tıkladığımızda karşımıza çıkan ekranda analiz yapmak istediğimiz nicel değişkeni sağ tarafa atmamız gerekiyor. Yan tarafta YAŞ değişkenini sağ tarafa atarak bu değişken üzerinde analiz yapacağımızı belirtmiş oluyoruz.

SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

9 :

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE
1	ERDAL	E	2	22	56
2	Muzaffer	E	3	21	60
3	MEHMET	E	11	22	50
4	MESUT	E	7	23	56
5	HALİL				72
6	ROZA				72
7	HALİM				50
8	İSMAİL				60
9	İSMAİL				76
10	HALİL				60
11	İSMAİL				40
12	HÜSEYİN				68
13	NAFİA				52
14	HAVİN				76
15	DAVUT				56
16	TUNCAY				64
17	SEDAT				68
18	ESRA	K	4	21	64
19	ADNAN	E	5	21	68
20	İBRAHİM	E	7	21	48
21	MUSTAFA	E	9	19	64

Descriptives

Variable(s):

KITAP
VIZE
VIZE2
FINAL
DONEMSONUNOTU

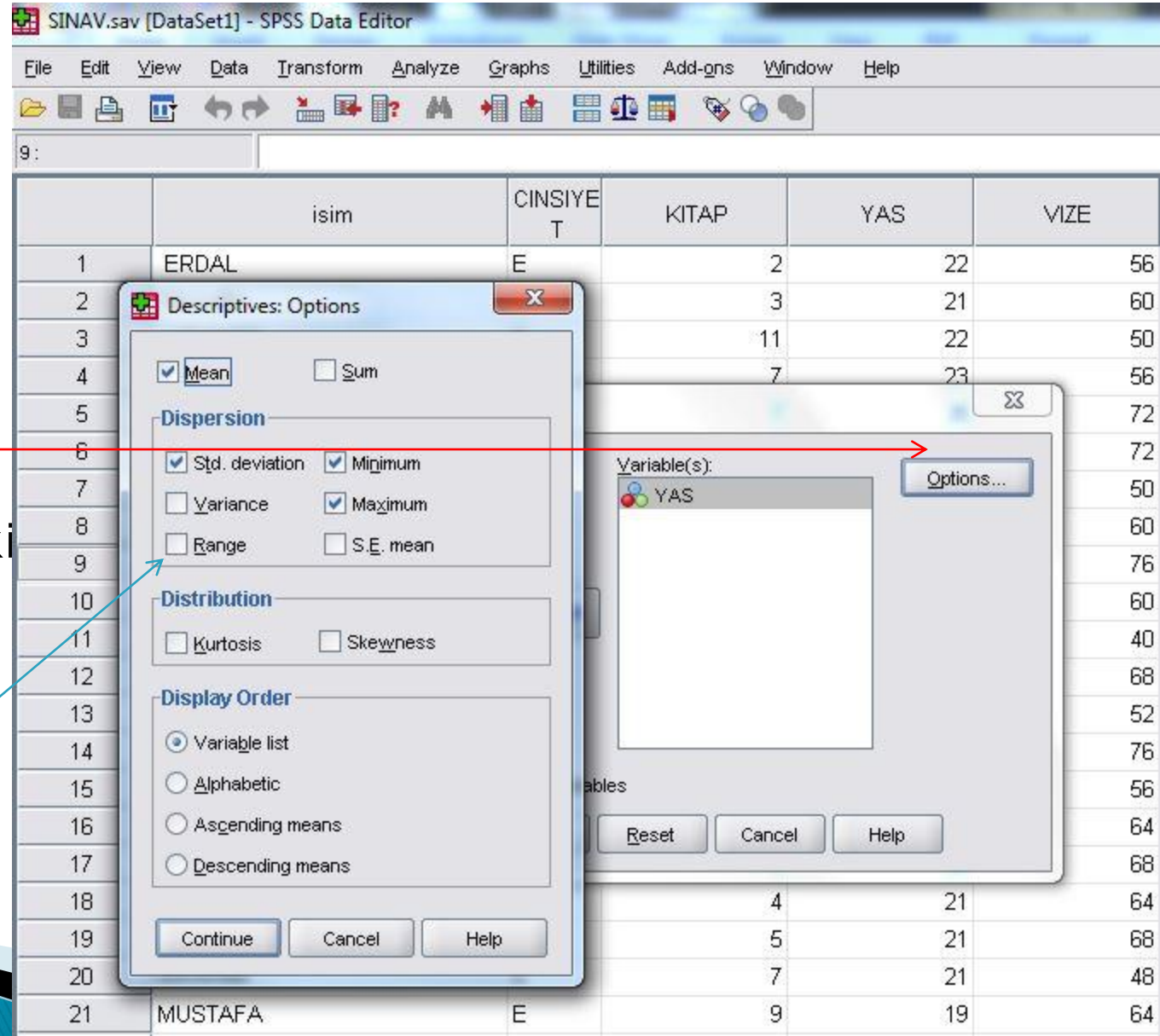
YAS

☐ Save standardized values as variables

OK Paste Reset Cancel Help

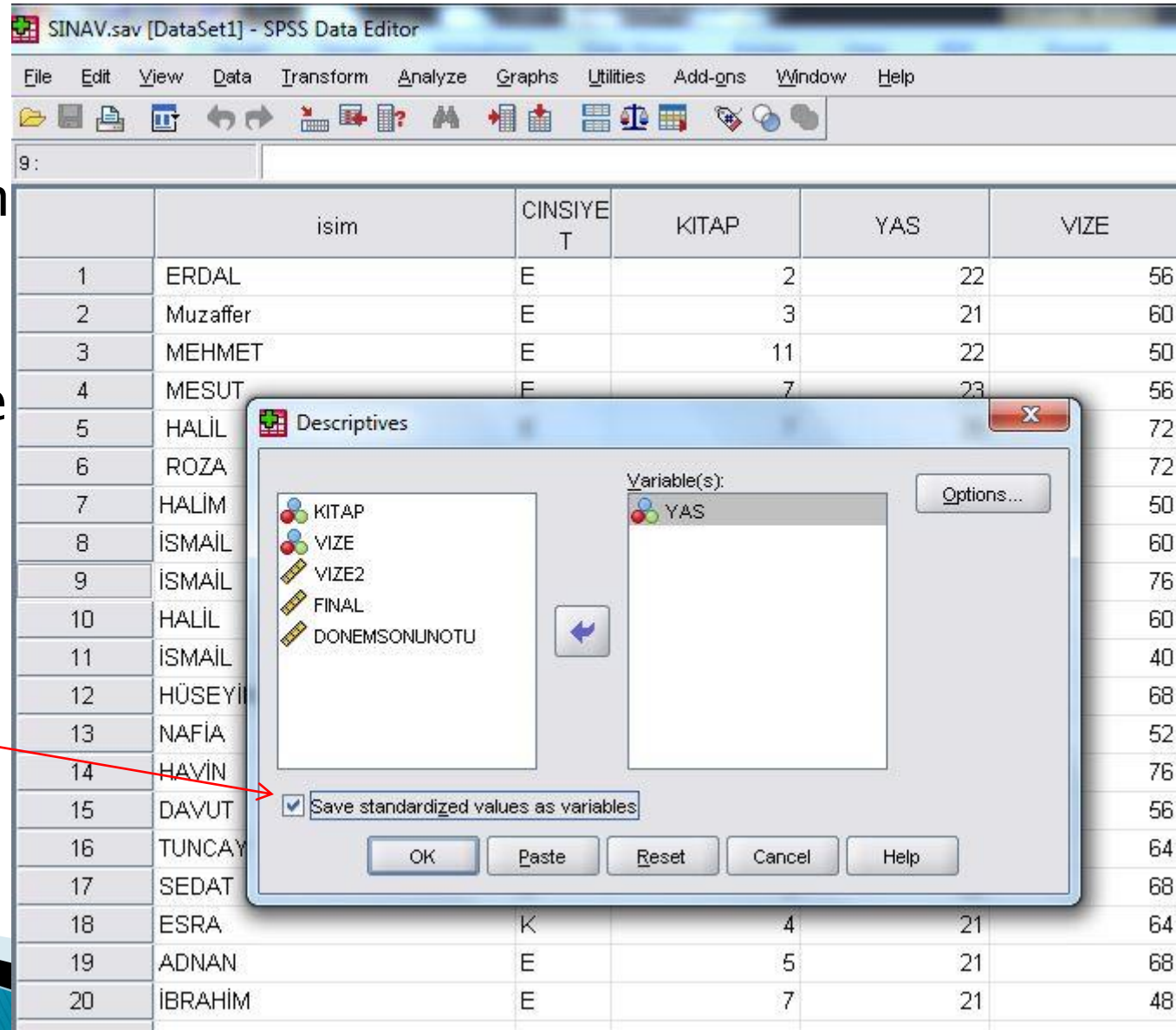
Descriptives Statistics > Descriptives Menüsü

- ▶ **Descriptives** menüsünü tıkladığımızda karşımıza çıkan ekranda analiz yapmak istediğimiz nicel değişkeni seçtikten sonra **Options** seçeneğine tıklayınca yandaki ikinci küçük ekran karşımıza çıkıyor. Bu ekrandan istediğimiz istatistikleri seçebiliyoruz.

Standart Puanlar (Z puanı)

- **Descriptives** menüsünü tıkladığımızda karşımıza çıkan ekranda analiz yapmak istediğimiz nicel değişkene ait standart puanı yani Z puanını elde etmek için yandaki küçük kutucuğu tıklamamız gerekiyor.

SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

9:

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE
1	ERDAL	E	2	22	56
2	Muzaffer	E	3	21	60
3	MEHMET	E	11	22	50
4	MESUT	E	7	23	56
5	HALİL				72
6	ROZA				72
7	HALİM				50
8	İSMAİL				60
9	İSMAİL				76
10	HALİL				60
11	İSMAİL				40
12	HÜSEYİN				68
13	NAFİA				52
14	HAVİN				76
15	DAVUT				56
16	TUNCAY				64
17	SEDAT				68
18	ESRA	K	4	21	64
19	ADNAN	E	5	21	68
20	İBRAHİM	E	7	21	48

Descriptives

Variable(s):

KITAP
VIZE
VIZE2
FINAL
DONEMSONUNOTU

YAS

☒ Save standardized values as variables

OK Paste Reset Cancel Help

Descriptive Statistics Çıktısı

- ▶ YAŞ değişkenine ait işlem yapmak istediğimizi belirttiğimiz için YAŞ değişkenine ait ortalama puanı elde ettik.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
YAS	53	18	26	21,72	1,915
Valid N (listwise)	53				

Standart Puanlar (Z puanı)

- ▶ YAŞ değişkeni için elde ettiğimiz Z-puanları otomatik olarak verinin en sağına eklenir.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL	DONEMSONUNOTU	ZYAS
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90	76,40	0,14777
2	Muzafer	E	3	21	60	62,00	74	68,40	-0,37434
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50	50,00	0,14777
4	MESUT	E	7	23	56	55,00	89	75,80	0,66988
5	HALİL	E	7	25	72	70,00	76	74,40	1,71410
6	ROZA	K	6	19	72	71,00	89	82,20	-1,41857
7	HALİM	E	8	18	50	49,00	50	50,00	-1,94068
8	İSMAİL	E	9	20	60	61,00	80	72,00	-0,89646
9	İSMAİL	E	4	20	76	77,00	70	72,40	-0,89646
10	HALİL	E	4	20	60	60,00	87	76,20	-0,89646
11	İSMAİL	E	7	23	40	40,00	100	76,00	0,66988
12	HÜSEYİN	E	2	23	68	68,00	77	73,40	0,66988
13	NAFİA	K	1	23	52	52,00	85	71,80	0,66988
14	HAVİN	K	15	22	76	76,00	95	87,40	0,14777
15	DAVUT	E	17	22	56	56,00	75	67,40	0,14777
16	TUNCAY	E	2	20	64	64,00	100	85,60	-0,89646
17	SEDAT	E	2	22	68	68,00	91	81,80	0,14777
18	ESRA	K	4	21	64	64,00	94	82,00	-0,37434
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75	72,20	0,37434

Standart Puanlar (T puanı)

- ▶ Elde ettiğimiz Z puanını kullanarak **Transform>Compute** menüsünden formül yazarak T puanını elde edebiliriz

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	ZYAS
1	ERDAL	E	0,14777
2	Muzafer	E	-0,37434
3	MEHMET	E	0,14777
4	MESUT	E	0,66988
5	HALİL	E	1,71410
6	ROZA	K	-1,41857
7	HALİM	E	-1,94068
8	İSMAİL	E	-0,89646
9	İSMAİL	E	-0,89646
10	HALİL	E	-0,89646
11	İSMAİL	E	0,66988
12	HÜSEYİN	E	0,66988
13	NAFİA	K	0,66988
14	HAVİN	K	0,14777
15	DAVUT	E	0,14777
16	TUNCAY	E	-0,89646
17	SEDAT	E	0,14777
18	ESRA	K	-0,37434
19	ADNAN	E	-0,37434
20	İBRAHİM	E	-0,37434
21	MUSTAFA	E	-1,41857
22	FATMA	K	1,71410
23	SAFİYE	K	2,23622
24	YASEMİN	K	2,23622

Compute Variable

Target Variable: TpuaniYAS

Numeric Expression: $ZYAS * 10 + 50$

Type & Label...

isim
CINSIYET
KITAP
YAS
VIZE
VIZE2
FINAL
DONEMSONUNOTU
Zscore(YAS) [ZYAS]

Function group: All
Arithmetic
CDF & Noncentral CDF
Conversion
Current Date/Time
Date Arithmetic

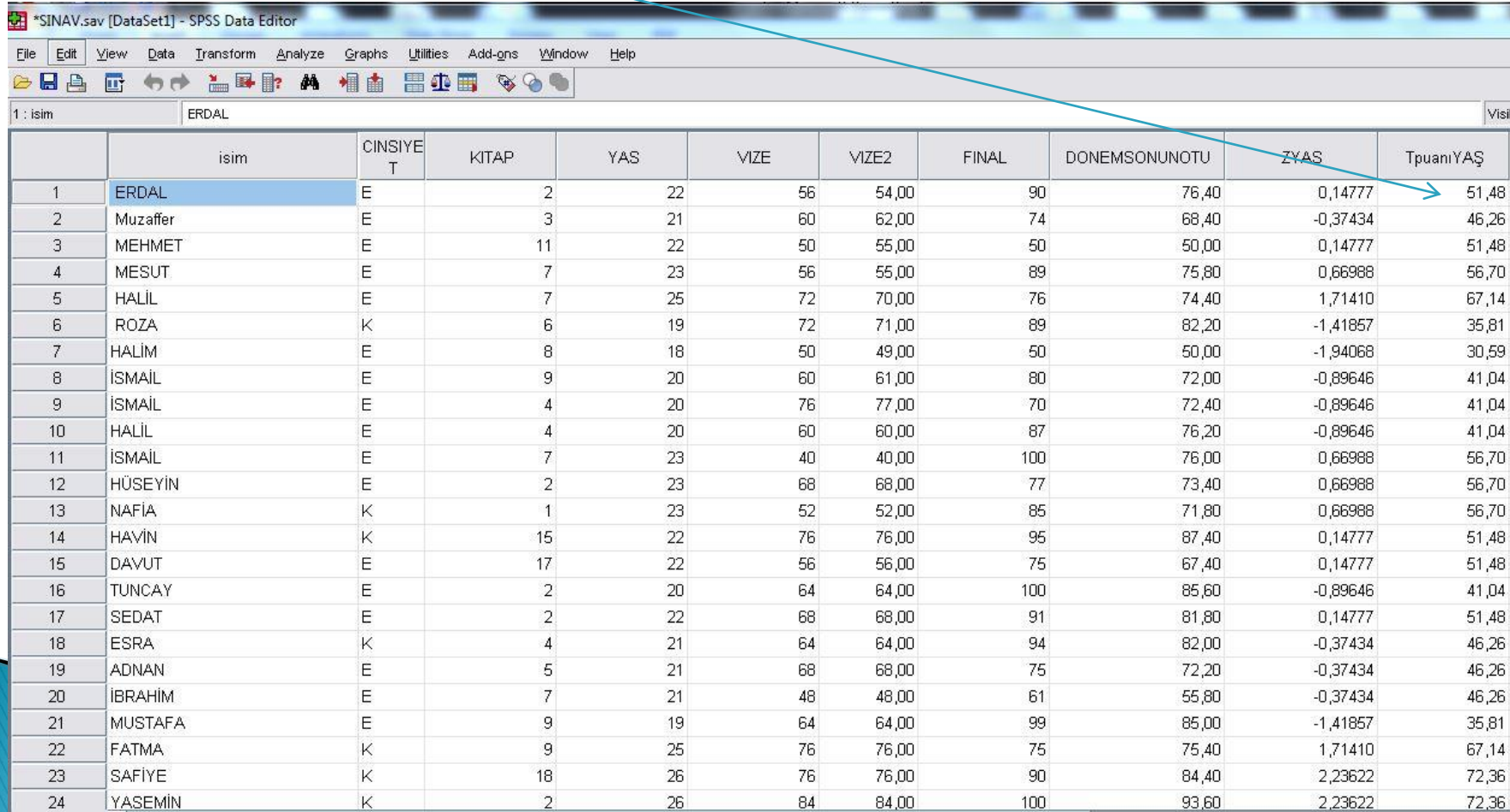
Functions and Special Variables:

If... (optional case selection condition)

OK Paste Reset Cancel Help

Standart Puanlar (T puanı)

- Z-puanında olduğu gibi YAŞ değişkeni için elde ettiğimiz T-puanları otomatik olarak verinin en sağına eklenir.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL	DONEMSONUNOTU	ZYAS	TpuaniYAŞ
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90	76,40	0,14777	51,48
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74	68,40	-0,37434	46,26
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50	50,00	0,14777	51,48
4	MESUT	E	7	23	56	55,00	89	75,80	0,66988	56,70
5	HALİL	E	7	25	72	70,00	76	74,40	1,71410	67,14
6	ROZA	K	6	19	72	71,00	89	82,20	-1,41857	35,81
7	HALİM	E	8	18	50	49,00	50	50,00	-1,94068	30,59
8	İSMAİL	E	9	20	60	61,00	80	72,00	-0,89646	41,04
9	İSMAİL	E	4	20	76	77,00	70	72,40	-0,89646	41,04
10	HALİL	E	4	20	60	60,00	87	76,20	-0,89646	41,04
11	İSMAİL	E	7	23	40	40,00	100	76,00	0,66988	56,70
12	HÜSEYİN	E	2	23	68	68,00	77	73,40	0,66988	56,70
13	NAFİA	K	1	23	52	52,00	85	71,80	0,66988	56,70
14	HAVİN	K	15	22	76	76,00	95	87,40	0,14777	51,48
15	DAVUT	E	17	22	56	56,00	75	67,40	0,14777	51,48
16	TUNCAY	E	2	20	64	64,00	100	85,60	-0,89646	41,04
17	SEDAT	E	2	22	68	68,00	91	81,80	0,14777	51,48
18	ESRA	K	4	21	64	64,00	94	82,00	-0,37434	46,26
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75	72,20	-0,37434	46,26
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61	55,80	-0,37434	46,26
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00	99	85,00	-1,41857	35,81
22	FATMA	K	9	25	76	76,00	75	75,40	1,71410	67,14
23	SAFİYE	K	18	26	76	76,00	90	84,40	2,23622	72,36
24	YASEMİN	K	2	26	84	84,00	100	93,60	2,23622	72,36

Descriptives > Descriptives Menüsü

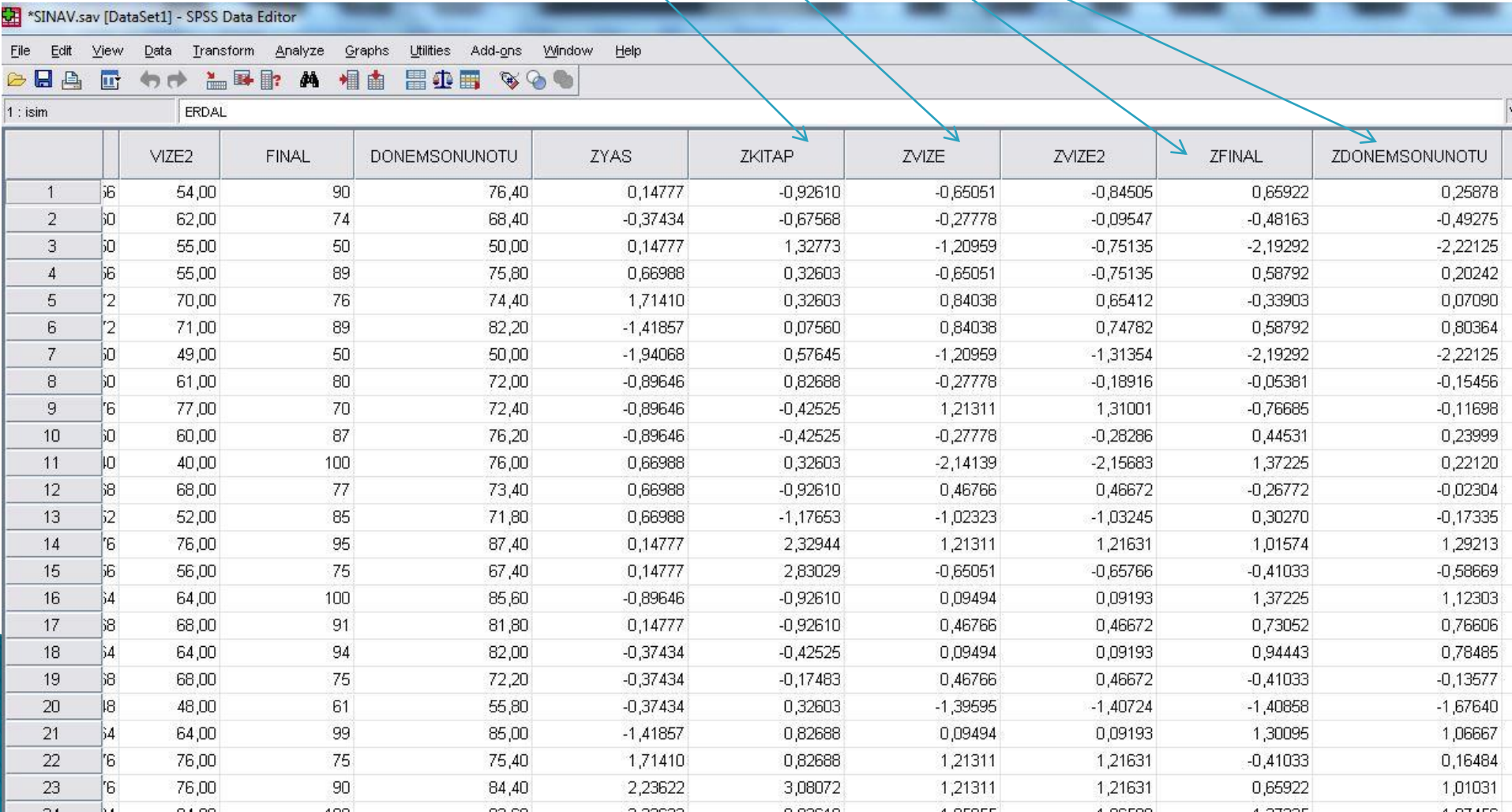
- Birden fazla değişkenin betimleyici istatistiklerini aynı anda tek bir tabloda elde edebiliriz.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
YAS	53	18	26	21,72	1,915
KITAP	53	0	18	5,70	3,993
VIZE	53	40	84	62,98	10,732
VIZE2	53	40,00	84,00	63,0189	10,67256
FINAL	53	50	100	80,75	14,025
DONEMSONUNOTU	53	50,00	93,60	73,6453	10,64502
Valid N (listwise)	53				

Descriptives > Descriptives Menüsü

- Diğer değişkenlerin Z-puanlarını da elde edebiliriz.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

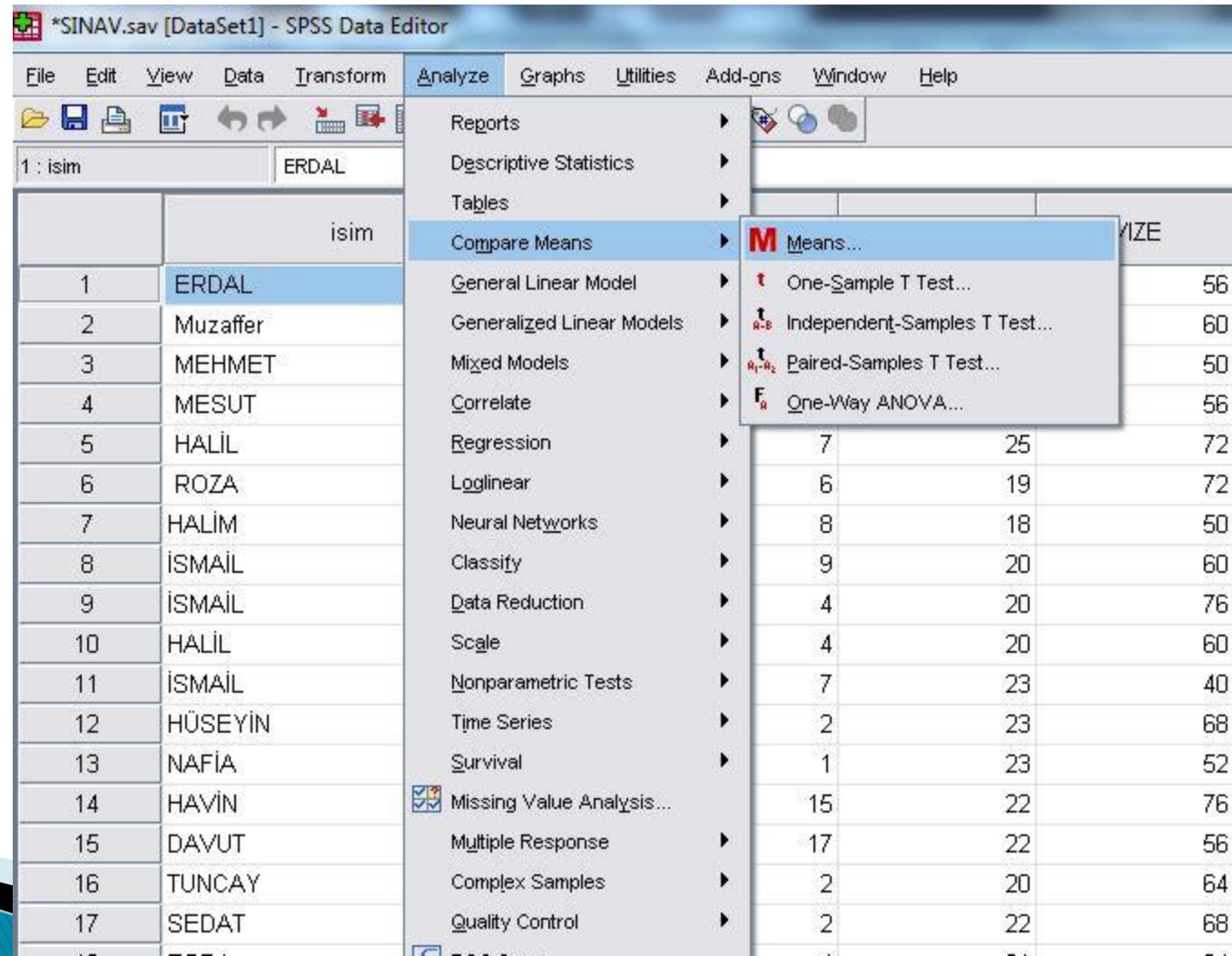
		VICE2	FINAL	DONEMSONUNOTU	ZYAS	ZKITAP	ZVIZE	ZVIZE2	ZFINAL	ZDONEMSONUNOTU
1	36	54,00	90	76,40	0,14777	-0,92610	-0,65051	-0,84505	0,65922	0,25878
2	30	62,00	74	68,40	-0,37434	-0,67568	-0,27778	-0,09547	-0,48163	-0,49275
3	30	55,00	50	50,00	0,14777	1,32773	-1,20959	-0,75135	-2,19292	-2,22125
4	36	55,00	89	75,80	0,66988	0,32603	-0,65051	-0,75135	0,58792	0,20242
5	72	70,00	76	74,40	1,71410	0,32603	0,84038	0,65412	-0,33903	0,07090
6	72	71,00	89	82,20	-1,41857	0,07560	0,84038	0,74782	0,58792	0,80364
7	30	49,00	50	50,00	-1,94068	0,57645	-1,20959	-1,31354	-2,19292	-2,22125
8	30	61,00	80	72,00	-0,89646	0,82688	-0,27778	-0,18916	-0,05381	-0,15456
9	76	77,00	70	72,40	-0,89646	-0,42525	1,21311	1,31001	-0,76685	-0,11698
10	30	60,00	87	76,20	-0,89646	-0,42525	-0,27778	-0,28286	0,44531	0,23999
11	30	40,00	100	76,00	0,66988	0,32603	-2,14139	-2,15683	1,37225	0,22120
12	38	68,00	77	73,40	0,66988	-0,92610	0,46766	0,46672	-0,26772	-0,02304
13	32	52,00	85	71,80	0,66988	-1,17653	-1,02323	-1,03245	0,30270	-0,17335
14	76	76,00	95	87,40	0,14777	2,32944	1,21311	1,21631	1,01574	1,29213
15	36	56,00	75	67,40	0,14777	2,83029	-0,65051	-0,65766	-0,41033	-0,58669
16	34	64,00	100	85,60	-0,89646	-0,92610	0,09494	0,09193	1,37225	1,12303
17	38	68,00	91	81,80	0,14777	-0,92610	0,46766	0,46672	0,73052	0,76606
18	34	64,00	94	82,00	-0,37434	-0,42525	0,09494	0,09193	0,94443	0,78485
19	38	68,00	75	72,20	-0,37434	-0,17483	0,46766	0,46672	-0,41033	-0,13577
20	38	48,00	61	55,80	-0,37434	0,32603	-1,39595	-1,40724	-1,40858	-1,67640
21	34	64,00	99	85,00	-1,41857	0,82688	0,09494	0,09193	1,30095	1,06667
22	76	76,00	75	75,40	1,71410	0,82688	1,21311	1,21631	-0,41033	0,16484
23	76	76,00	90	84,40	2,23622	3,08072	1,21311	1,21631	0,65922	1,01031
24	34	64,00	100	85,60	-0,89646	-0,92610	0,09494	0,09193	1,37225	1,12303

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

- ▶ Daha önce yaptığımız işlem tüm sınıfın bir değişkene ait ortalamasını hesaplamaktı. Eğer sınıfta KIZ–ERKEK gibi 2 grup varsa bu iki grubun başarısını karşılaştırmak isteyebiliriz. Bu durumda iki gruba ait ayrı ayrı ortalama değerleri hesaplamamız gerekecektir. Bu işlemi gerçekleştirebileceğimiz yer **Analyze>Compare Means> Means** menüsüdür.

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

► Analyze>Compare Means> Means

The screenshot shows the SPSS Data Editor window for a file named *SINAV.sav [DataSet1]. The 'Analyze' menu is open, and the path 'Compare Means' > 'Means...' is selected. The data view shows a list of names in the 'isim' column.

	isim
1	ERDAL
2	Muzaffer
3	MEHMET
4	MESUT
5	HALİL
6	ROZA
7	HALİM
8	İSMAIL
9	İSMAIL
10	HALİL
11	İSMAIL
12	HÜSEYİN
13	NAFİA
14	HAVİN
15	DAVUT
16	TUNCAY
17	SEDAT

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

Compare Means > Means menüsünü tıkladığımızda karşımıza yandaki ekran gelir. Bu ekranda yine analiz yapmak istediğimiz değişkeni sağ tarafa **Dependent List** kısmına atarız.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00
22	FATMA	K	9	25	76	76,00

Means

Dependent List: YAS

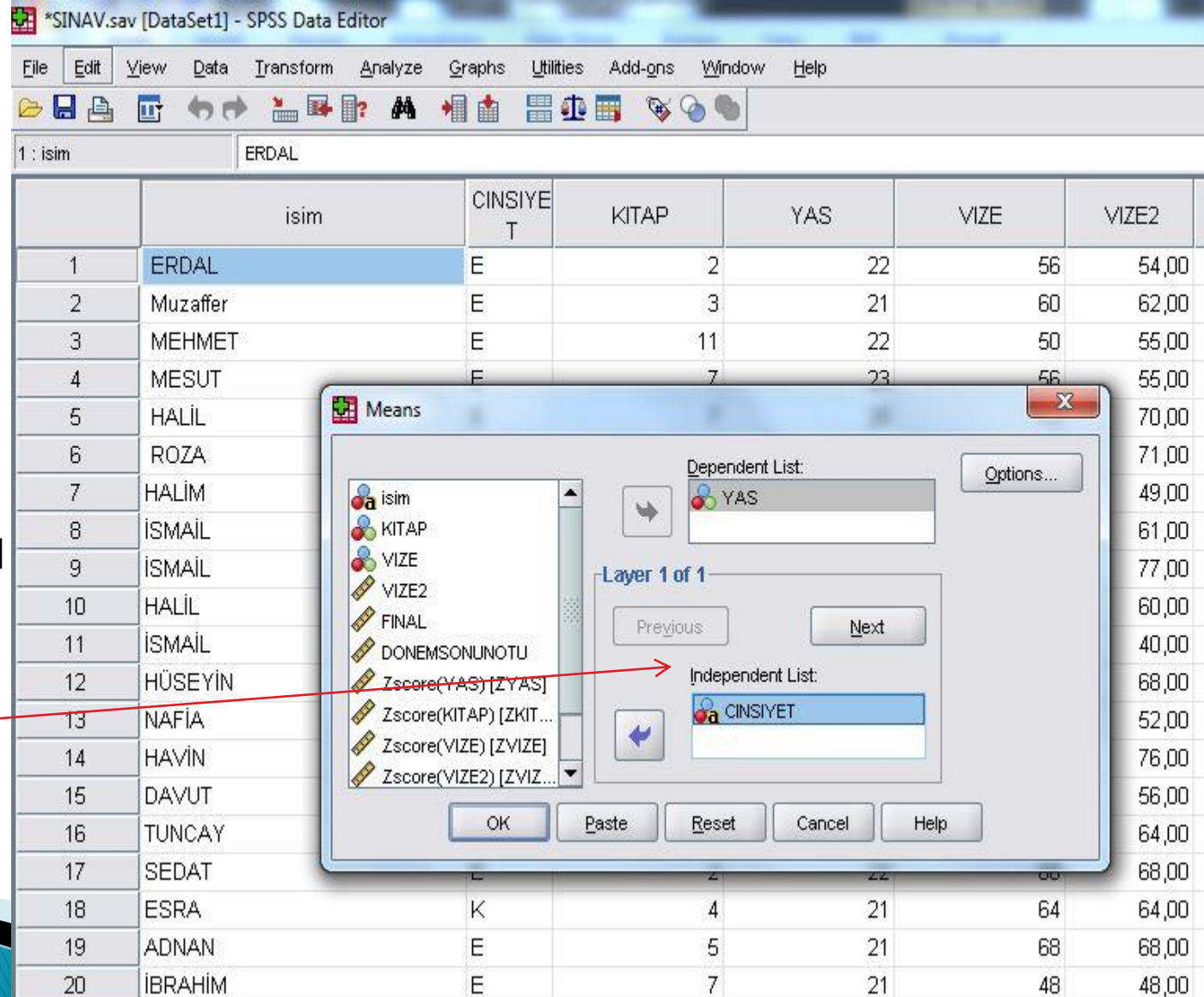
Layer 1 of 1

Independent List:

OK Paste Reset Cancel Help

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

Burada SPSS'e gruplarımızın hangi değişkende olduğunu bildirmemiz gerekiyor. Bizim grup değişkenimiz cinsiyet olduğu için CINSİYET değişkenini de **Independent List** kısmına atmalıyız.

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named 'SINAV.sav'. The dataset has 20 rows and 7 columns: 'isim', 'CINSIYE T', 'KITAP', 'YAS', 'VIZE', and 'VIZE2'. The first row is highlighted. A 'Means' dialog box is open, showing the 'Dependent List' as 'YAS' and the 'Independent List' as 'CINSIYET'. The 'Layer 1 of 1' section is also visible. The 'Means' dialog box has buttons for 'OK', 'Paste', 'Reset', 'Cancel', and 'Help'.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

- ▶ Aşağıdaki tabloda erkek öğrencilere ait (E) ortalama (Mean) YAŞ değeri ile kız öğrencilere ait (K) ortalama (Mean) YAŞ değerini görebiliriz.

YAS

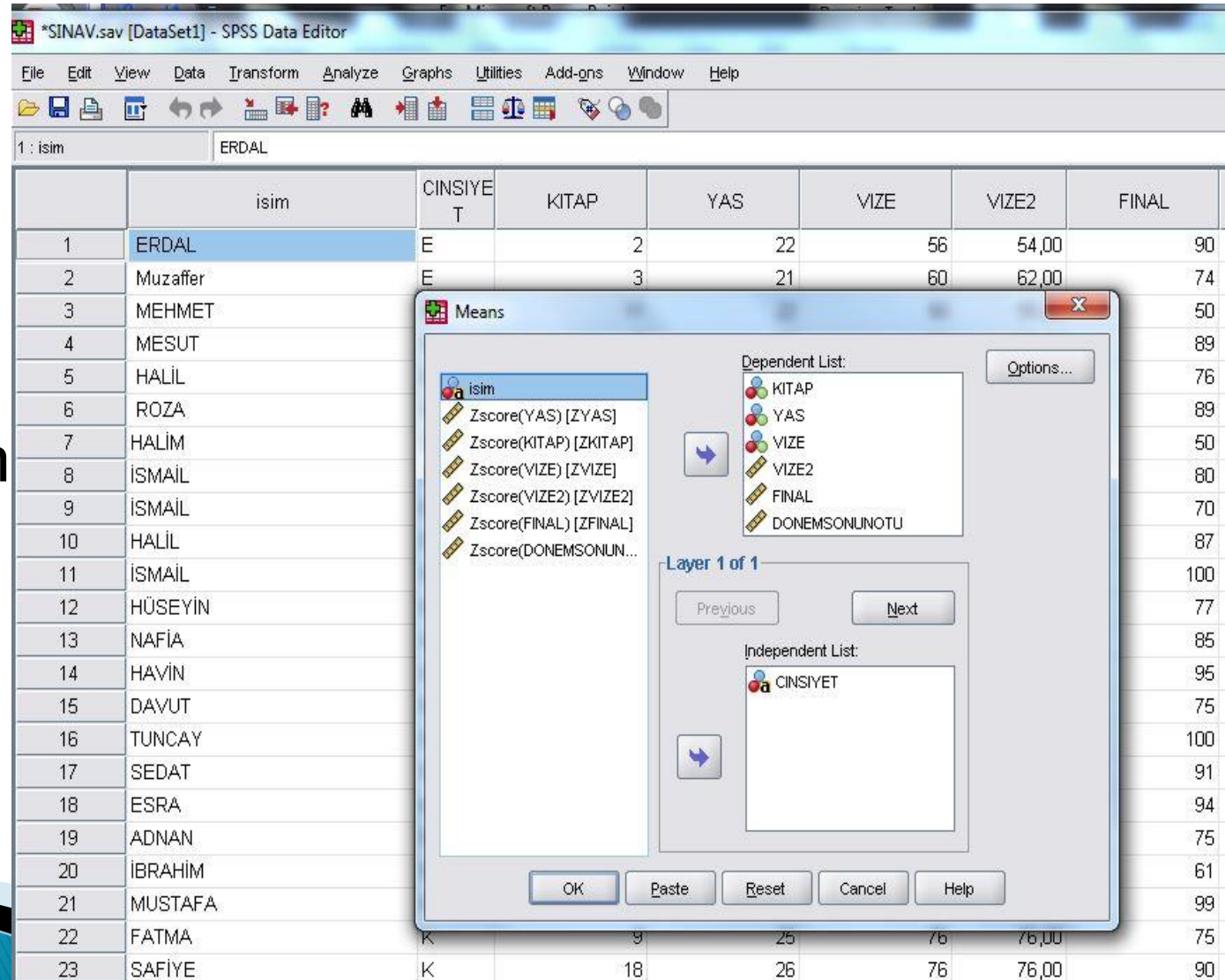

CINSIYET	Mean	N	Std. Deviation
E	21,53	36	1,797
K	22,12	17	2,147
Total	21,72	53	1,915

- ▶ Soru: Sizce erkekler ile kızların arasında YAŞları açısından fark var mı?

Compare Means–Ortalamların Karşılaştırılması

Birden çok değişkenin aynı zamanda ortalamalarının hesaplanması.

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named *SINAV.sav [DataSet1]. The data is organized into columns: isim, CINSIYE T, KITAP, YAS, VIZE, VIZE2, and FINAL. The first column, 'isim', lists 23 names. The second column, 'CINSIYE T', shows gender codes (E for Female, K for Male). The third column, 'KITAP', shows the number of books read. The fourth column, 'YAS', shows age. The fifth column, 'VIZE', shows the score on the first exam. The sixth column, 'VIZE2', shows the score on the second exam. The seventh column, 'FINAL', shows the final score. A 'Means' dialog box is open, showing the 'isim' variable in the 'Dependent List' and the 'CINSIYE T' variable in the 'Independent List'. The 'Options...' button is visible in the top right corner of the dialog box. The 'Layer 1 of 1' section shows the 'Previous' and 'Next' buttons. The 'Independent List' section shows the 'CINSIYE T' variable. The 'OK', 'Paste', 'Reset', 'Cancel', and 'Help' buttons are at the bottom of the dialog box.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74
3	MEHMET						50
4	MESUT						89
5	HALİL						76
6	ROZA						89
7	HALİM						50
8	İSMAİL						80
9	İSMAİL						70
10	HALİL						87
11	İSMAİL						100
12	HÜSEYİN						77
13	NAFİA						85
14	HAVİN						95
15	DAVUT						75
16	TUNCAY						100
17	SEDAT						91
18	ESRA						94
19	ADNAN						75
20	İBRAHİM						61
21	MUSTAFA						99
22	FATMA						75
23	SAFİYE	K	18	26	76	76,00	90

Compare Means–Ortalamaların Karşılaştırılması

- Birden çok değişkenin aynı zamanda hem kız hem de erkek öğrenciler için ortalamalarını hesaplayabiliriz.

CINSIYET		KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL	DONEMSON UNOTU
E	Mean	5,22	21,53	59,39	59,4722	78,56	70,8889
	N	36	36	36	36	36	36
	Std. Deviation	3,424	1,797	9,512	9,47021	14,310	10,08143
K	Mean	6,71	22,12	70,59	70,5294	85,41	79,4824
	N	17	17	17	17	17	17
	Std. Deviation	4,959	2,147	9,267	9,26092	12,545	9,62576
Total	Mean	5,70	21,72	62,98	63,0189	80,75	73,6453
	N	53	53	53	53	53	53
	Std. Deviation	3,993	1,915	10,732	10,67256	14,025	10,64502

- Burada kız ve erkek öğrencilerin ortalamalarını her bir değişken için karşılaştırabiliriz.

Gruplar Arası Fark

- Kız ve erkek öğrencilerin VİZE notu ortalamaları.

VİZE

CINSİYET	Mean	N	Std. Deviation
E	59,39	36	9,512
K	70,59	17	9,267
Total	62,98	53	10,732

- Kız ve erkek öğrencilerin VİZE notları arasında anlamlı bir fark var mı?

Uygun Analiz Yönteminin Seçilmesi

ANALİZ TÜRLERİ

Bağımlı Değ.	Bağımsız Değ.	Analiz
Sürekli	İki kategorili	t-testi, Wilcoxon testi
Sürekli	Kategorik	ANOVA, doğrusal regresyon
Sürekli	Sürekli	Korelasyon, doğrusal regresyon
İki kategorili	Sürekli	Lojistik regresyon
İki kategorili	İki kategorili	Ki-Kare testi, lojistik regresyon

Uygun Analiz Yönteminin Seçilmesi

- ▶ Uygun analiz türünün belirlenmesinde ilk kriter verilerin türüdür. Analiz yöntemleri verilerin özelliklerine göre iki temel gruba ayrılır. Bu gruplarda yer alan temel analiz yöntemleri aşağıdaki gibidir.
- ▶ (1) Parametrik veriler için kullanılan analiz yöntemleri; Varyans Analizi, t-testi, Pearson Korelasyonu.
- ▶ (2) Parametrik olmayan veriler için kullanılan analiz yöntemleri; Mann-Whitney, Ki-Kare Testleri, Spearman Korelasyonu.

Parametrik Testlerin Varsayımları (sayıltıları)

	Parametrik	Parametrik olmayan
Varsayılan dağılım	Normal	Yok
Varsayılan varyans	Homojen	Yok
Veri tipi	Eşit oranlı ve eşit aralıklı ölçekleri	Sınıflama ve sıralama ölçekleri
Data set relationships	Independent	Any
Genel merkezi eğilim ölçüsü	Aritmetik ortalama	Medyan
Artıları	Daha fazla sonuç çıkarılabilir	Basitlik ve uç değerlerden az etkilenme
Seçim yaparken kullanılan test türü	Parametrik test	Parametrik olmayan test
Korelasyon türü	Pearson	Spearman
2 gruplu, bağımsız örneklerde	Bağımsız örneklem t-testi	Mann-Whitney testi
Bağımsız örneklerde, 2'den fazla grupta	Tek yönlü ANOVA	Kruskal-Wallis testi

Varsayımlar

- ▶ Parametrik vs. Parametrik olmayan testler
- ▶ varsayımlar:
- ▶ Veri dağılımının normalliği: bazen bağımlı değişken bazen de hataların dağılımını kastetmektedir. t-testi, ANOVA, regresyonda kontrol edilir.
- ▶ Varyans homojenliği: Verideki değişkenler boyunca varyansların aynı olması manasına gelir. t-testi ve ANOVA
- ▶ Eşit aralıklı veri: Değişkenler en az eşit aralık düzeyinde olmalıdır. Test etme yolu yoktur sadece değişkenin puanlamasını inceleyerek anlaşılır.
- ▶ Bağımsızlık: Yapılan analize göre değişmekle beraber varsayımda belirtilen değişkenler arasında bağımlılık olmaması durumunu kastetmektedir.

PARAMETRİK ANALİZLERE ÖRNEKLER

- ▶ t-testi
- ▶ Tek yönlü ANOVA (Varyans analizi)
- ▶ Pearson Korelasyonu
- ▶ Basit Doğrusal Regresyon
- ▶ Çoklu Doğrusal Regresyon

Parametrik Testlerin Varsayımları (sayıltıları)

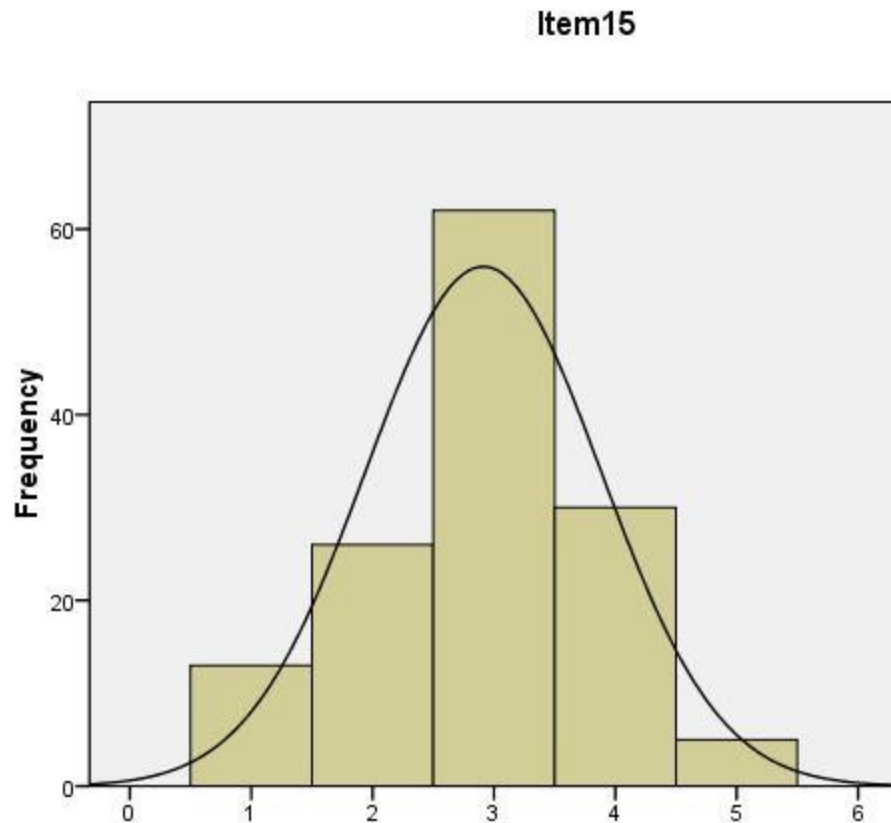
- ▶ Kullanılması için şartlar:
  - ▶ Evrenle ilgili
    - ▶ Normal dağılım
    - ▶ Homojen varyanslar
- ▶ Örneklemle ilgili
  - ▶ Denekler rasgele seçilmeli
  - ▶ Denekler birbirinden bağımsız seçilmeli
  - ▶ Veriler en azından Interval (eşit aralıklı) düzeyde ölçülmeli

Normallik Varsayımı

- ▶ Normallik görsel olarak kontrol edilebildiği gibi sayısal verilerle de kontrol edilebilir. Ayrıca normallik test etmek için 2 tane de test üretilmiştir.
- ▶ Görsel olarak histogram ve P-P plot yardımıyla
- ▶ Sayısal olarak çarpıklık ve basıklık değerleri yardımıyla
- ▶ Test olarak Kolmogorov-Smirnov test ve Shapiro-Wilk testleri kullanarak test edilebilir.

Normallik Varsayımı Nasıl Test Edilir?

- Frekans dağılımına (histogram oluşturarak) bakarız

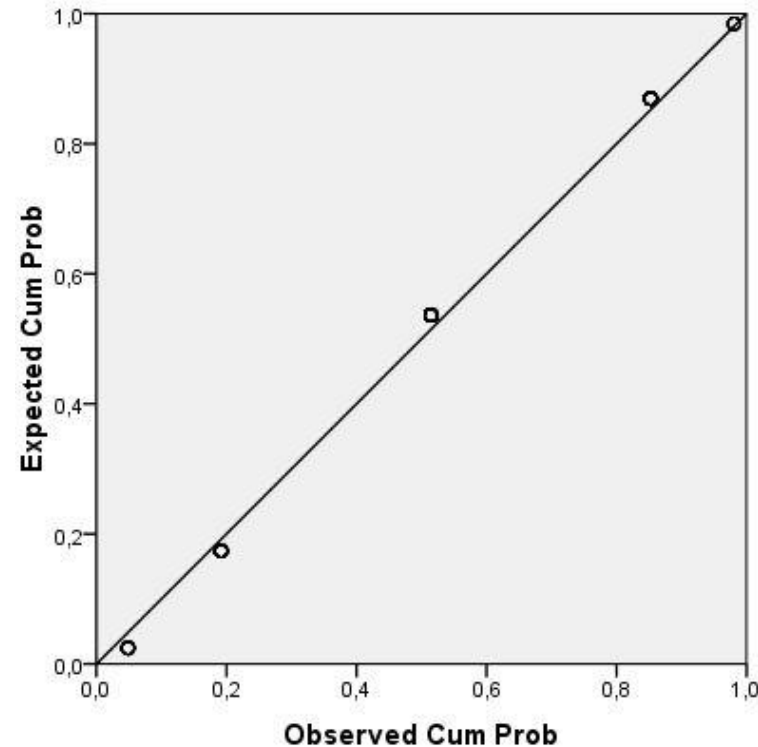
Normallik Varsayımı Nasıl Test Edilir?

- ▶ P-P plot
- ▶ **Analyze > Descriptive > P-P plot**
- ▶ Örnek hsb2 data

▶ Q-Q Plot

▶ Q-Q plot ile P-P plot'un farkı grafiği oluştururken kullandıkları veri. P-P plot örneklemdaki her bir değerin kendisini kullanırken Q-Q plot bu değerlerden üretilen quantile dediğimiz çeyreklikleri kullanıyor.

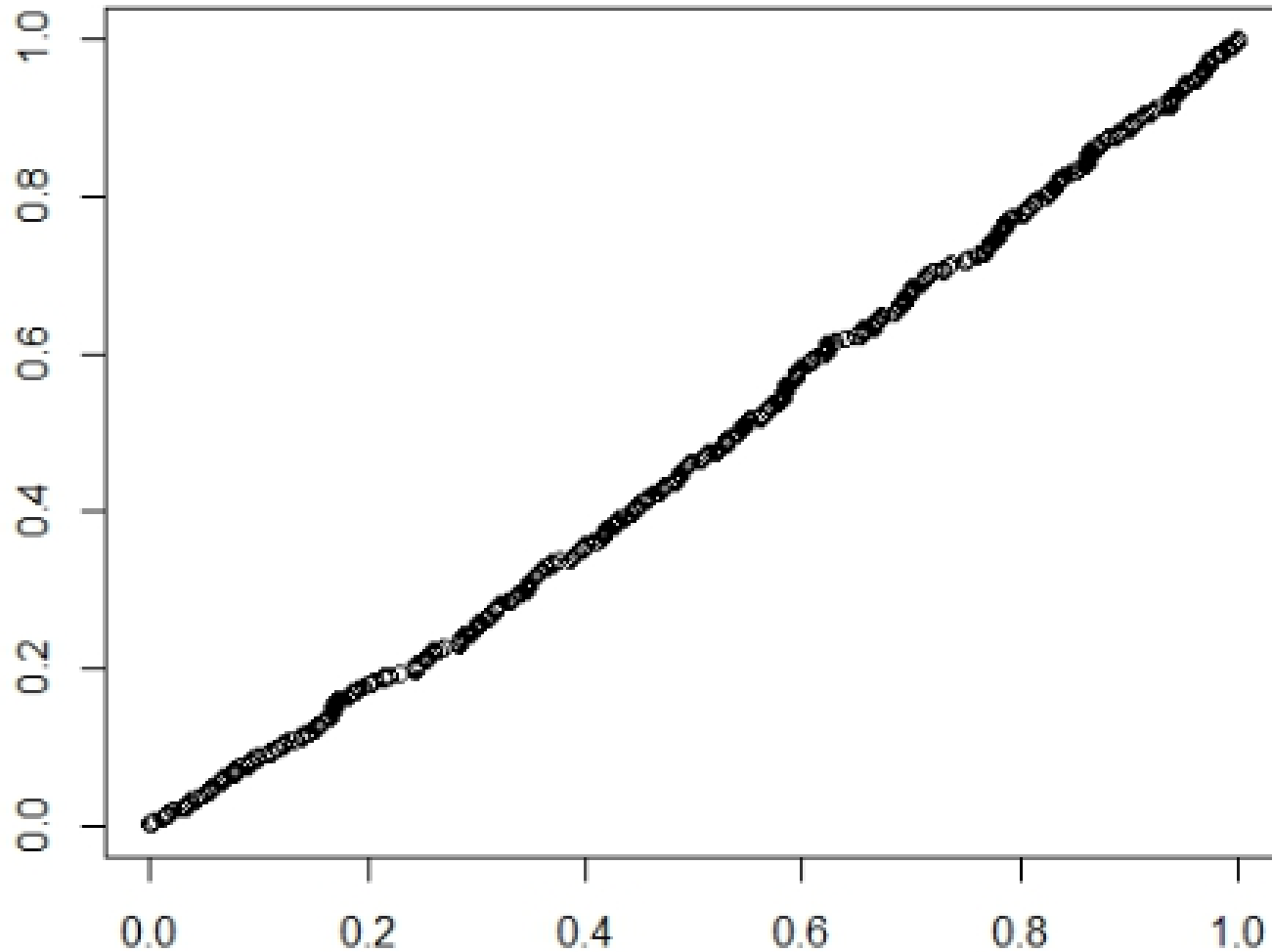
Normal P-P Plot of Item15

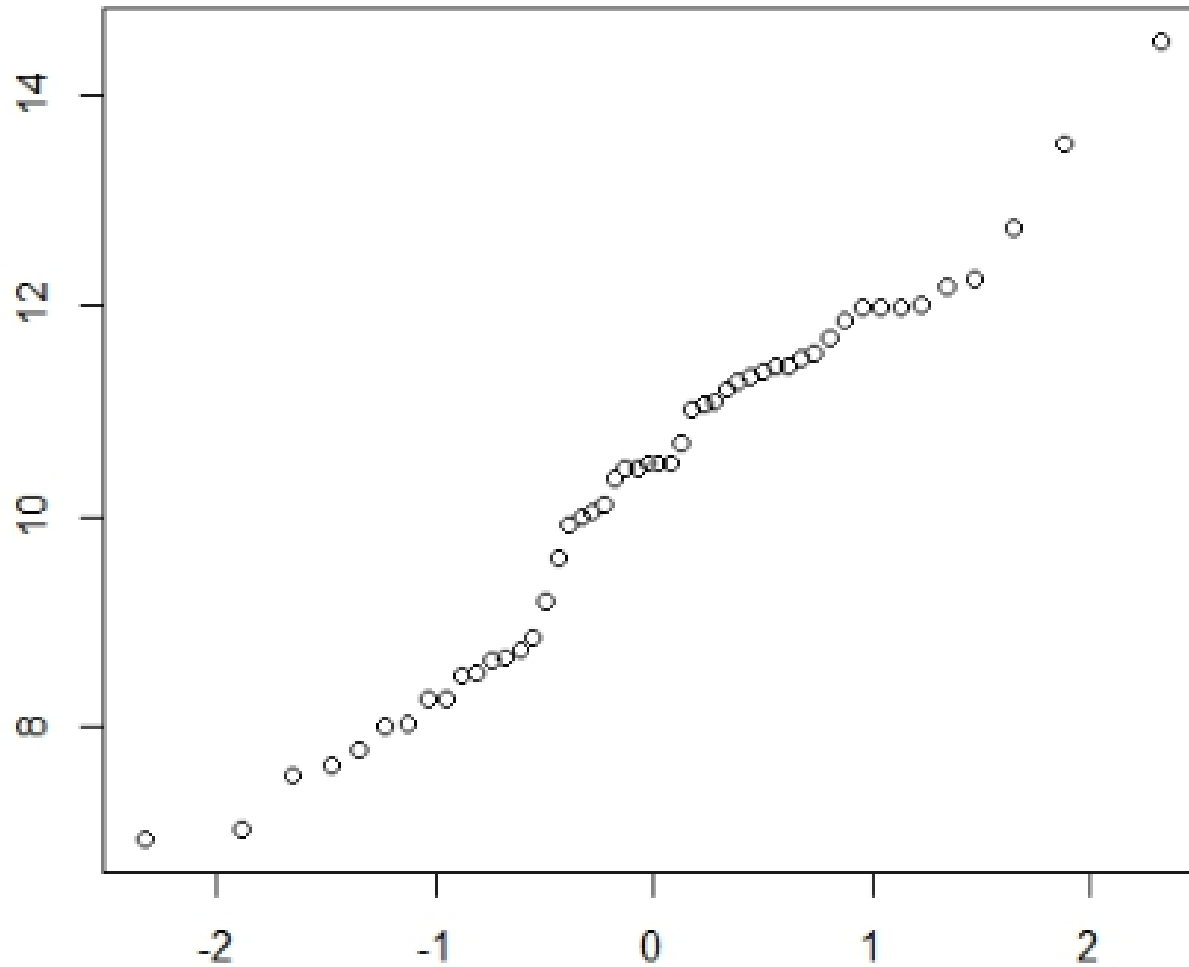
P–P Plot ve Q–Q Plot farkı

- ▶ Temel fark: Q–Q grafiği, bir veri dağılımının çeyrekliklerini (quantiles), belirli bir dağılım ailesinden standartlaştırılmış bir teorik dağılımın nicelleri ile karşılaştırır, fakat P–P, bir veri kümesinin ampirik kümülatif dağılım fonksiyonunu, belirtilen teorik kümülatif dağılım fonksiyonu $F(.)$ ile karşılaştırır.
- ▶ P–P grafiği önerilen dağılımdan orta kısımdaki sapmaları ölçerken ve Q–Q ise önerilen dağılımdan kuyruk kısımlarındaki (uç kısımlarda) sapmaları ölçer.

Q-Q Plot Normal Dağılım

Q-Q Plot Normal Dağılım

Normalliğin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri ile Kontrolü

- ▶ Basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) için sıfır ve sıfıra yakın değerler normalliği sıfırdan uzak değerler normallikten uzaklaşıldığını gösterir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ± 2 'den (ya da ± 3 'ten) yüksek olduğu durumlar normalliğin bozulduğuna işaret eder.
- ▶ $Z = S - 0 / (se)$ skewness ve kurtosis için kullanılabilir.
- ▶ 1.96'dan büyük değerler 0.05 derecesinde anlamlı sayılmakta ve normalliğin bozulduğuna işaret etmektedir.

Statistics

vas		
N	Valid	131
	Missing	5
Mean		26,20
Median		25,00
Mode		25
Std. Deviation		3,594
Variance		12,914
Skewness		1,124
Std. Error of Skewness		,212
Kurtosis		,891
Std. Error of Kurtosis		,420
Range		18
Minimum		20
Maximum		38

Normallik Varsayımı Nasıl Test Edilir?

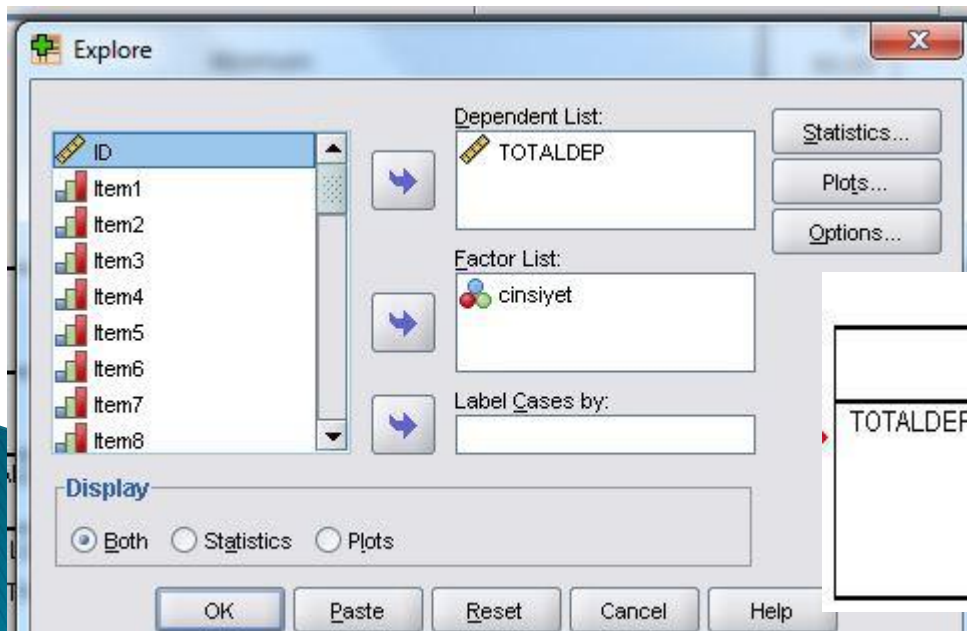
- ▶ Kolmogorov-Smirnov test ve Shapiro-Wilk test
- ▶ Bu testler örneklemdaki veriyi normal olan başka bir veriyle karşılaştırıyor. Bu karşılaştırma sonucunda bir test istatistiği ortaya çıkıyor. Eğer bu istatistik anlamlı değil ise ($p > .05$), örneklemdaki veri normal olan veriden istatistiksel olarak farklı değildir yani normaldir ya da normale yakındır diyebiliriz.
- ▶ **Analyze > Descriptive Statistics > Explore > Plots > Normality plots with tests**

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
science	,076	200	,007	,985	200	,035

a. Lilliefors Significance Correction

Varyansların Homojenliği Testi

- ▶ SPSS'te varyansların homojen olup olmadığı ***Levene's Test*** kullanarak test edilebilir.
- ▶ Levene's Testte null hipotez farklı grupların varyanslarının eşit olduğudur. Bu test anlamlı olmadığı zaman ($p > .05$) varyansların eşit olduğu ve varsayımın yerine geldiğini söyleyebiliriz.

$$H_0: \sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \dots = \sigma_k^2$$
$$H_a: \sigma_i^2 \neq \sigma_j^2 \quad \text{for at least one pair } (i,j)$$

Test of Homogeneity of Variance

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
TOTALDEP	Based on Mean	,187	1	110	,666
	Based on Median	,032	1	110	,859
	Based on Median and with adjusted df	,032	1	103,037	,859
	Based on trimmed mean	,136	1	110	,713

Parametrik test varsayımları

- ▶ Eğer bu varsayımların hiçbiri yerine gelmemişse parametrik olmayan testler tercih edilebilir.
- ▶ Eğer bazıları yerine gelmişse, normallik ya da varyans homojenliğini sağlamak için transformasyon (dönüşüm) yapılabilir.
- ▶ Log-karekök-1 / n vb. dönüşümlerle veri normal hale getirilebilir.

Hangi İstatistik Analizini Seçeceğiz?

- ▶ Parametrik ya da parametrik olmayan istatistik yöntemlerden hangisi kullanacağımıza karar vermeden önce araştırma sorumuza uygun istatistik yöntemi hangisidir buna karar vermeliyiz.
- ▶ Bilimsel araştırma sürecinde olduğu gibi her şey araştırma sorusu/sorularıyla başlar. Analiz yöntemimize de karar verirken eldeki veriden sonuca gitmek yerine araştırma sorusu ışığında veri toplayıp araştırma sorusunu cevaplayacak istatistiksel yöntemleri seçmemiz gerekiyor.
- ▶ Örneğin 2 değişken arasındaki farkı sorgulayan bir araştırma sorusunu 2 değişken arasındaki ilişkiyi gösteren bir istatistik yöntemiyle (korelasyonla) cevaplayamayız!

Hangi İstatistik Analizini Seçeceğim?

- ▶ Eğer iki grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır diye merak ediyorsak seçmemiz gereken istatistik yöntemi bağımsız örneklem t-testidir.
- ▶ Eğer bir grubun iki farklı koşuldaki (eğitim öncesi/sonrası) durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır diye merak ediyorsak kullanmamız gereken istatistik yöntemi bağımlı örneklem t-testidir.
- ▶ Bu iki parametrik testte bağımlı değişkenin normal dağılıma sahip olduğu varsayılır. Eğer bağımlı değişken çok az sayıda ise ve normal dağılım göstermiyorsa parametrik olmayan versiyonları **Mann-Whitney U ve Wilcoxon Signed Testi** seçmeliyiz.

Hangi İstatistik Analizini Seçeceğiz?

- ▶ T-testini 2 grubu (durumu) karşılaştırırken kullanıyoruz. Eğer 2'den fazla grubun arasında anlamlı bir farklılık var mıdır diye merak ediyorsak ANOVA tercih edeceğimiz istatistik yöntemi olacaktır. ANOVA da diğer parametrik istatistikler gibi varsayımlara sahiptir. Varsayımlar yerine gelmemişse parametrik olamayan versiyonu **Kruskal Wallis one way ANOVA** tercih edilebilir.

Hangi İstatistik Analizini Seçeceğim?

- ▶ Eğer iki değişken arasındaki ilişki nedir sorusunu merak ediyorsak uygulamamız gereken korelasyondur. **Pearson korelasyon** katsayısı 2 sürekli değişken arasındaki ilişkiyi gösterirken kullanılır. Eğer 2 değişkene ait veriler sıralama tarzında ise ya da sıralanabiliyorsa bu 2 değişken arası ilişki **Spearman's sıra korelasyonu** adlı parametrik olmayan korelasyon yöntemi kullanarak incelenir.

Hangi İstatistik Analizini Seçeceğiz?

- ▶ Eğer bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ne kadar açıkladığını ya da ne kadar yordadığını (tahmin) merak ediyorsanız yapacağınız iş regresyon analizi yapmaktır. Eğer 1 tane bağımsız değişkenden bahsediyorsak basit doğrusal regresyon kullanılır eğer 2 veya daha fazla bağımsız değişkenin 1 bağımlı değişken üzerindeki etkisini inceliyorsak çoklu doğrusal regresyon analizi tercihimiz olacaktır. Örneğin ders başarısı (sınav puanı) üzerinde haftalık ders çalışma saati ve okunan kitap sayısının etkisine bakmak için çoklu regresyon kullanılır.

Ortalamalar Arası Farkların Test Edilmesi

Ortalamalar Arası Farkların Test Edilmesi

- ▶ Araştırmalarda gruplar arası fark her zaman merak konusu olmuştur.
- ▶ Grupları karşılaştırmmanın en temel yolu önceki slaytlarda göstermiş olduğumuz gibi grup ortalamalarına bakmaktır.
- ▶ Sadece ortalamalara bakarak grupların farklı olduğunu söylemek her zaman mümkün olmamaktadır.
- ▶ Özellikle gruplar arası farklılığın manidar olup olmadığını merak ediyorsak bazı testlere ihtiyaç duyarız

Ortalamalar Arası Farkların Test Edilmesi

- ▶ İki grup ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını t-testi yardımıyla karar verebiliriz.
- ▶ Araştırma desenine bağlı olarak ortalama puanların karşılaştırılmasında kullanılan üç farklı t-testi vardır:
- ▶ **Tek örneklem t-testi**
- ▶ **Bağımsız örneklemeler için t-testi**
- ▶ **Bağımlı örneklemeler için t-testi**

Ortalamalar Arası Farkların Test Edilmesi

- ▶ **Tek örneklem t-testi:** Bir örneklem ortalamasının bir evren ortalaması ile karşılaştırılmasında kullanılır.
- ▶ **Bağımsız örneklem için t-testi:** İki bağımsız örneklemin ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılır.
- ▶ **Bağımlı örneklem için t-testi:** İki ilişkili örneklemden elde edilen örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidarlığını karşılaştırmak için kullanılır.

Tek Örneklem t-testi (one-sample t-test)

- ▶ Tek örneklem t-testi, bir örneklemin belirli bir ortalamaya sahip bir popülasyondan gelip gelmediğini belirlemek için kullanılır. Bu popülasyon ortalaması her zaman bilinemeyebilir bazen varsayılmaktadır.
- ▶ Kısacası seçeceğimiz (popülasyona ait olduğunu düşündüğünüz) bir ortalama değeri örneklem ortalaması ile karşılaştırırız.
- ▶ Örneğin Türkiye'deki erkeklerin boy uzunluğu ortalamasının 173cm olduğunu biliyorsanız ve sınıfınızdaki öğrencilerin ortalamasının bu değerden farklı olup olmadığını araştırıyorsanız SPSS'te one-sample t-test sekmesini kullanmalısınız.

Tek Örneklem t-testi (one-sample t-test)

- ▶ Varsayımlar:
- ▶ Bağımlı değişkene ait puanlar aralıklı ya da oranlı ölçek düzeyindedir.
- ▶ Bağımlı değişkene ait puanlar evrende normal dağılım gösterir.
- ▶ Tek örneklem t-testinde yokluk hipotezi ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibi yazılır:

$$H_0 = \mu - \bar{X} = 0$$

$$H_a = \mu - \bar{X} \neq 0$$

- ▶ p değeri 0.05'ten küçük bulunursa yokluk hipotezi reddedilir.

Tek Örneklem t-testi (one-sample t-test)

- ▶ Serbestlik derecesi $n-1$ 'dir.
- ▶ t değeri ve evren standart sapması hesaplanarak t-testi uygulanır.

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{S_{\bar{X}}}$$

$$S_{\bar{X}} = \frac{\sqrt{\frac{\sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{n}}{n-1}}}{\sqrt{n}}$$

Hesaplanan t-değeri (t_{hesap}) $n-1$ serbestlik derecesi ve 0.05 anlamlılık düzeyi için tabloda verilen kritik t-değeri ile karşılaştırılır. t_{hesap} değeri t_{tablo} değerini aşıyorsa yokluk hipotezi reddedilir.

Tek Örneklem t-testi

SPSS menu structure showing the path to perform a One-Sample T Test:

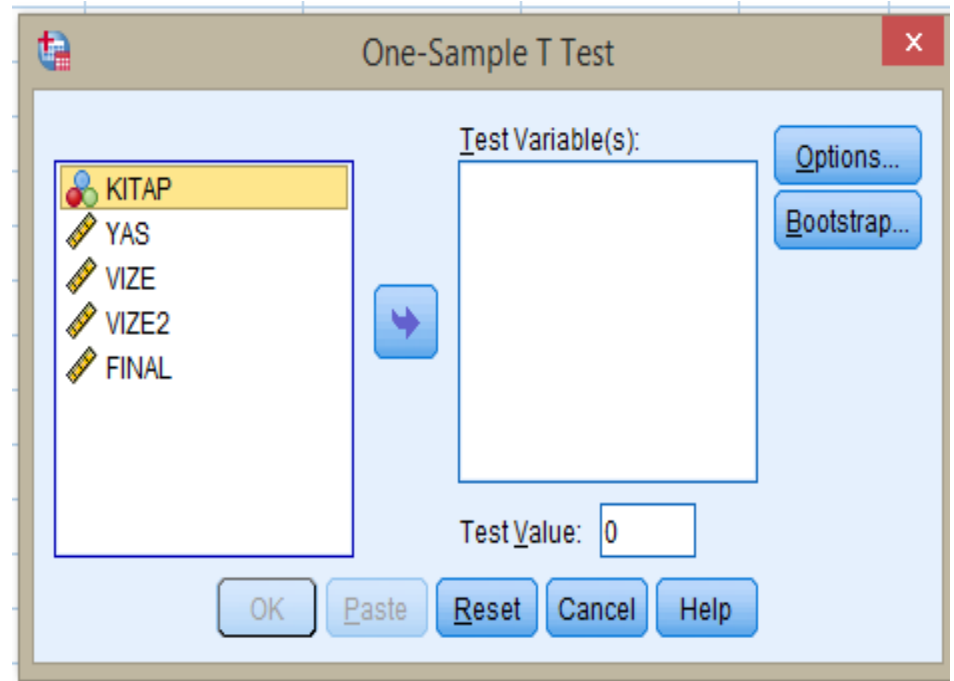
- Analyze
  - Reports
  - Descriptive Statistics
  - Tables
  - Compare Means**
    - Means...
    - One-Sample T Test...**
    - Independent-Samples T Test...
    - Summary Independent-Samples T Test
    - Paired-Samples T Test...
    - One-Way ANOVA...
  - General Linear Model
  - Generalized Linear Models
  - Mixed Models
  - Correlate
  - Regression
  - Loglinear
  - Neural Networks
  - Classify
  - Dimension Reduction
  - Scale
  - Nonparametric Tests
  - Forecasting
  - Survival
  - Multiple Response
  - Missing Value Analysis...
    - Multiple Imputation
    - Complex Samples
  - Simulation...
    - Quality Control
    - ROC Curve...
    - Spatial and Temporal Modeling...

Background data table:

19	72
18	50
20	60
20	76
20	60
23	40
23	68
23	52
22	76
22	56
20	64
22	68
21	64
21	68
21	48
19	64
25	76

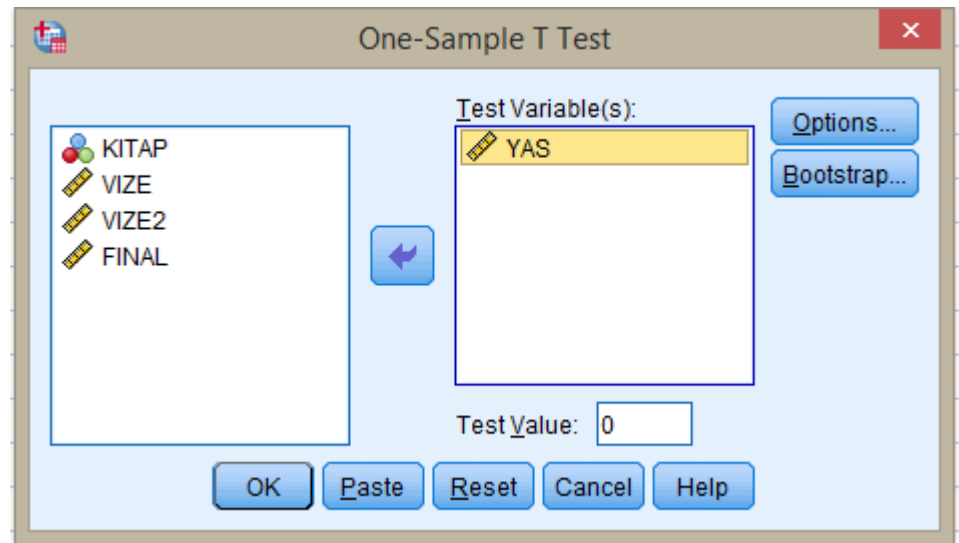
Tek Örneklem t-testi

- ▶ Açılan ekranda Test etmek istediğimiz değişkeni seçip 2 ekran ortasındaki ok yardımıyla sağ tarafa **Test Variable(s)** yazan ekrana aktarmalıyız.

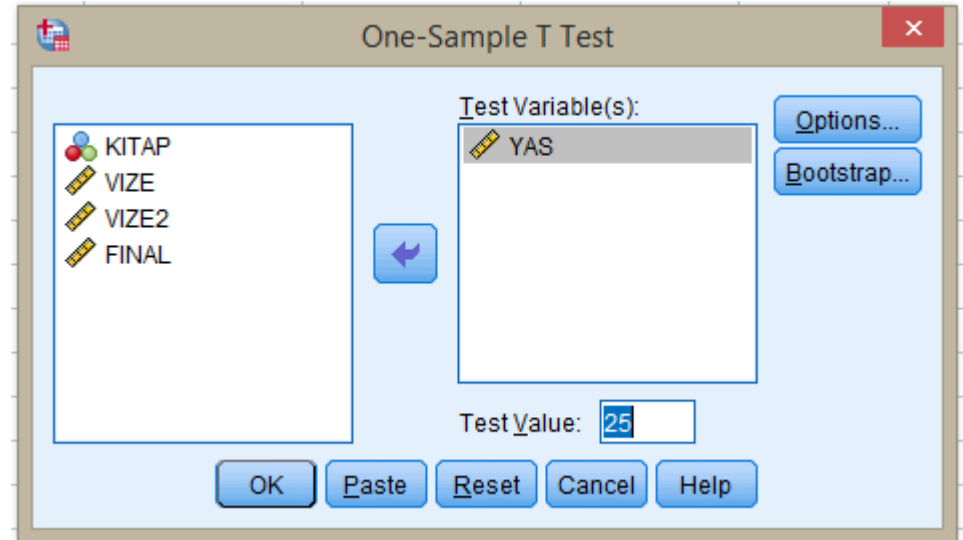
Tek Örneklem t-testi

- Ortalamasını karşılaştıracamız değişkeni belirledikten sonra bu değişkenin ortalaması hangi değer ile karşılaştırmak istiyorsak o değeri **Test Value** kısmına girmeliyiz.

Tek Örneklem t-testi

- ▶ Örnek olarak Yaş değişkenini seçtiğimizi ve yaş ortalamasının 25'ten farklı olup olmadığını merak ettiğimizi varsayalım. Yandaki ekranda gerekli bilgiler girildikten sonra **OK** tıklayarak ekranı kapayalım.

Tek Örneklem t-testi

- Output ekranında karşımıza aşağıdaki 2 tablo çıkacaktır. Birinci tabloda YAŞ değişkenine ait kişi sayısı (N), ortalama, standart sapma, ortalamanın standart hatası gibi değerler verilir. Görüldüğü üzere grubun ortalama yaşı 21.72'dir.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
YAS	53	21,72	1,915	,263

One-Sample Test						
Test Value = 25						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
YAS	-12,479	52	,000	-3,283	-3,81	-2,76

Tek Örneklem t-testi

- Output ekranında karşımıza ikinci tabloda YAŞ değişkeni için 25 değeriyle karşılaştırmasını yaptığımız tek örneklem t-testi sonucu çıkar. Bu tabloda t değeri (-12.48), serbestlik derecesi (52), p değeri (.000), ortalama farkı (-3.283) ve güven aralığı (-3.28, -2.76) gibi değerler çıkar.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
YAS	53	21,72	1,915	,263

One-Sample Test						
Test Value = 25						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
YAS	-12,479	52	,000	-3,283	-3,81	-2,76

Tek Örneklem t-testi

- ▶ SORU: GRUBUN YAŞ ORTALAMASI İLE 25 YAŞ ARASINDA ANLAMLI BİR FARK VAR MIDIR?
- ▶
- ▶ ANALİZ: ONE SAMPLE T-TEST
- ▶ *“Yapmamız gereken elde ettiğimiz T istatistiği çıktısında Sig. Adlı bölgedeki 0 ile 1 arasında değişen p değerini bulmak ve bu değeri 0.05 değeri ile karşılaştırmak.”*
- ▶ Sig. $p < .05$ ise GRUP İLE POPÜLASYON ARASINDA ANLAMLI FARK VAR
- ▶ Sig. $p > .05$ ise ANLAMLI FARK YOK DEMEKTİR

Tek Örneklem t-testi

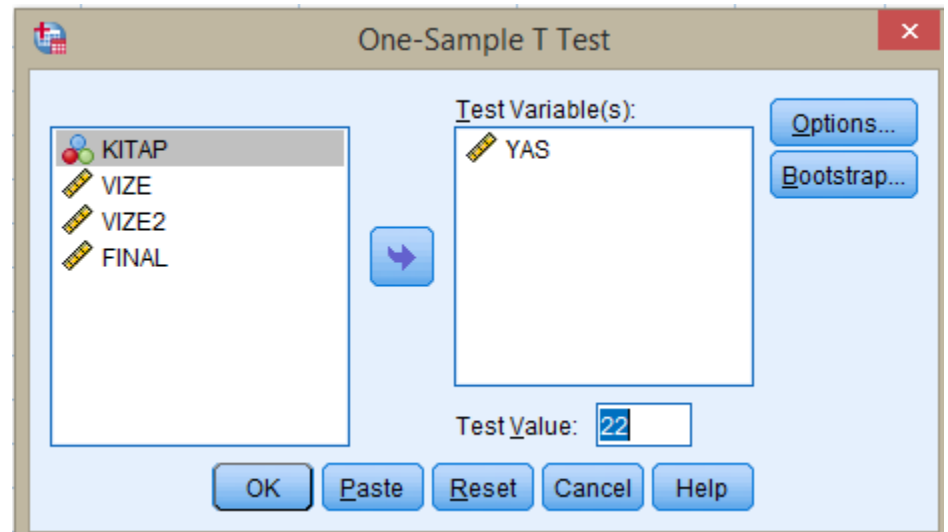
- Bu örnekte p değeri .000 çıktığı için ve .05 değerinden küçük olduğu için grubun yaş ortalaması ile 25 yaş arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır diyebiliriz.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
YAS	53	21,72	1,915	,263

One-Sample Test						
Test Value = 25						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
YAS	-12,479	52	,000	-3,283	-3,81	-2,76

Tek Örneklem t-testi

- Yandaki ekranda Test Value kutucuğuna 25 yerine 22 girdiğimizde nasıl bir sonuç elde ederiz?

Tek Örneklem t-testi

- ▶ Görüldüğü üzere p değeri .287 çıkmıştır. Bu değer .05 değerinden büyük olduğu için grubun yaş ortalaması ile 22 yaş arasında anlamlı bir fark yoktur diyebiliriz.

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
YAS	53	21,72	1,915	,263

One-Sample Test

Test Value = 22

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
YAS	-1,076	52	,287	-,283	-,81	,24

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Bazen de bir grubun ortalamasını popülasyon ortalama değeriyle karşılaştırmak yerine iki bağımsız grubun ortalamasını karşılaştırma ihtiyacı hissederiz. Bu durumda bağımsız örneklem t-testi kullanılır.
- ▶ Bağımsız örneklem t-testi iki ilişkisiz grubun ortalamasını aynı sürekli bağımlı değişken üzerinde karşılaştırır. Örneğin, ilk yıl mezunlarının maaşlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak için bağımsız bir t-testi kullanabilirsiniz.

Bağımsız Örneklem t-testinin Varsayımları

- ▶ T-testi parametrik ve normal dağılıma dayanan bir testtir.
- ▶ İki örneklem birbirinden bağımsızdır.
- ▶ Bağımlı değişkene ait puanlar aralıklı ya da oranlı ölçek düzeyindedir.
- ▶ Her örneklemin temsil ettiği evrenin ham puanları dağılımı normal dağılım gösterir. 25'ten küçük örneklemelerde sorun teşkil eder.
- ▶ Örneklemeler tarafından temsil edilen evrenlerin varsayımları homojendir. İki grubun varyansları kabaca eşit olmalıdır. Gruplar eşit örneklem sayısına sahip olmadığında problem teşkil eder.

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Bağımsız örneklem t-testinde yokluk hipotezi ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibi yazılır:

$$H_0 = \mu_1 - \mu_2 = 0$$

$$H_a = \mu_1 - \mu_2 \neq 0$$

- ▶ p değeri 0.05'ten küçük bulunursa yokluk hipotezi reddedilir.

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Serbestlik derecesi $(N_1 + N_2) - 2$ 'dir.
- ▶ t değeri ve evren standart sapması hesaplanarak t-testi uygulanır.

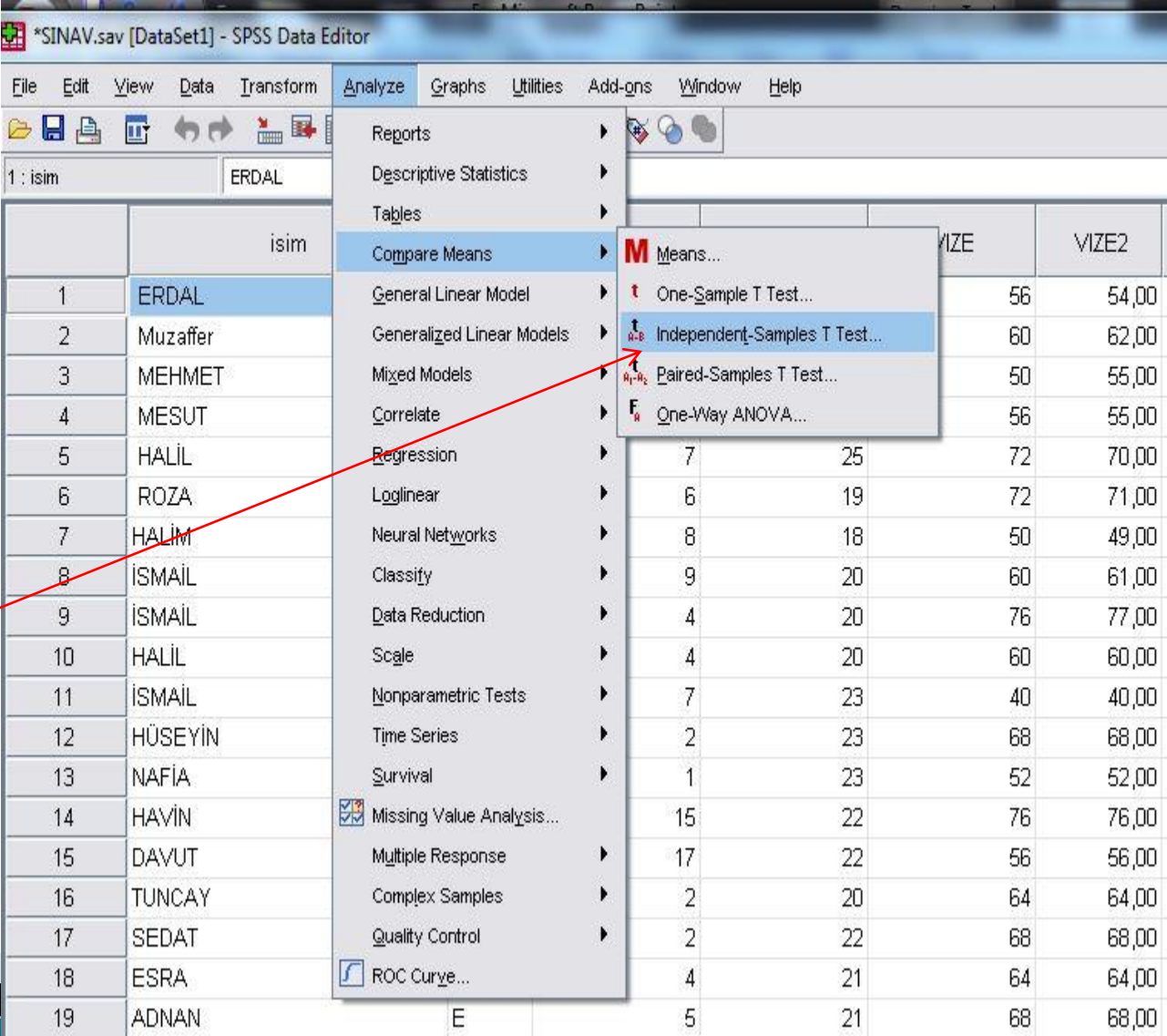
$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}}$$

$$S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2} = \sqrt{\left(\frac{N_1 s_1^2 + N_2 s_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \right) \left(\frac{N_1 + N_2}{N_1 N_2} \right)}$$

Hesaplanan t-değeri (t_{hesap}) $n-2$ serbestlik derecesi ve 0.05 anlamlılık düzeyi için tabloda verilen kritik t-değeri ile karşılaştırılır. t_{hesap} değeri t_{tablo} değerini aşıyorsa yokluk hipotezi reddedilir.

Bağımsız Örneklem t-testi

- 2 grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını **bağımsız örneklem t-testi** ile hesaplarız. Bu istatistiği SPSS'te **Independent Samples T test** sekmesini kullanarak elde edebiliriz

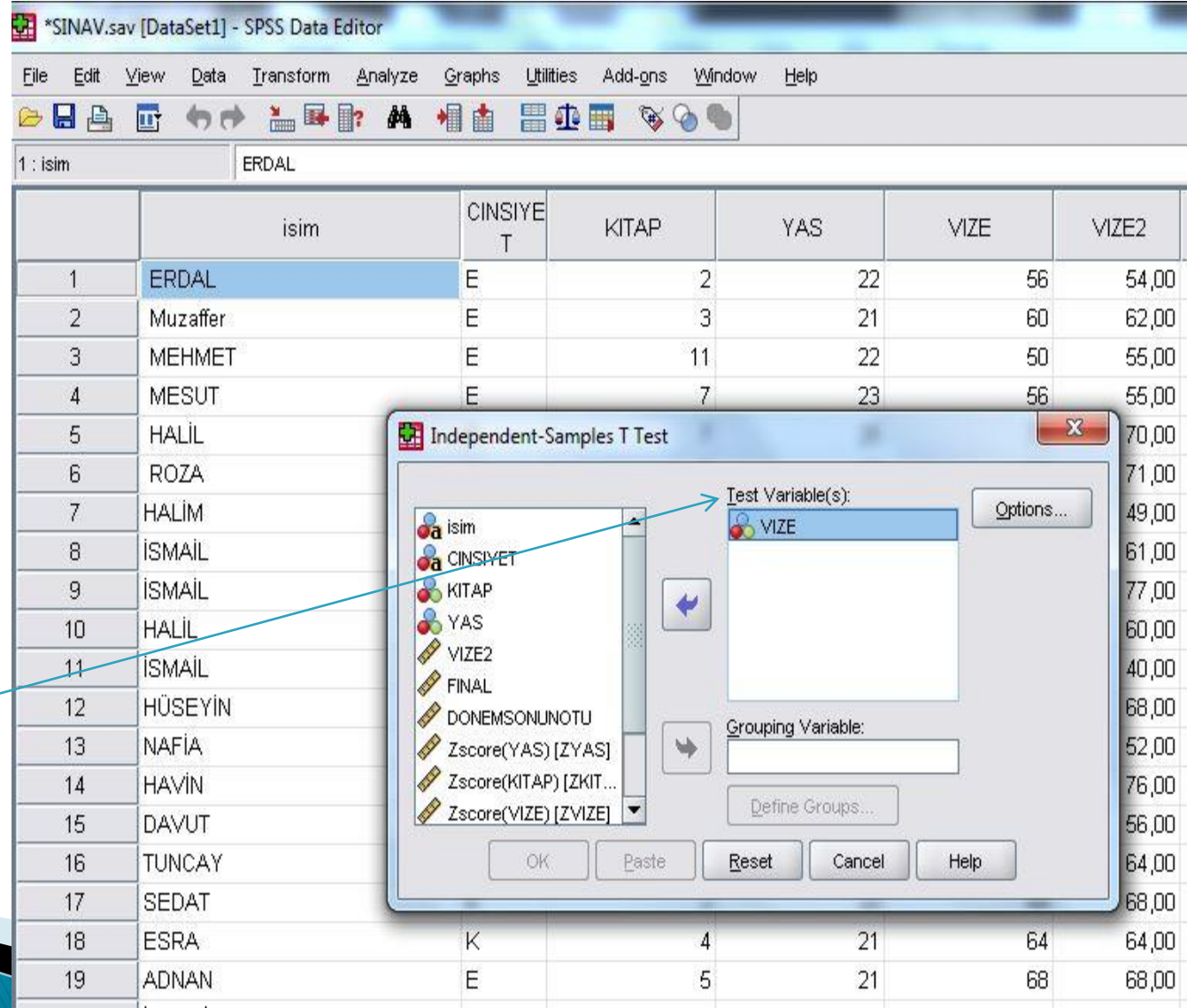

The screenshot shows the SPSS Data Editor window with the file name '*SINAV.sav [DataSet1]'. The 'Analyze' menu is open, and the 'Independent-Samples T Test...' option is selected. A red arrow points from the text 'Independent Samples T test' in the list to this menu option. The data table in the background has columns 'isim', 'VIZE', and 'VIZE2'. The 'isim' column lists 19 names, and the 'VIZE' and 'VIZE2' columns contain numerical values.

	isim	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	56	54,00
2	Muzaffer	60	62,00
3	MEHMET	50	55,00
4	MESUT	56	55,00
5	HALİL	72	70,00
6	ROZA	72	71,00
7	HALİM	50	49,00
8	İSMAİL	60	61,00
9	İSMAİL	76	77,00
10	HALİL	60	60,00
11	İSMAİL	40	40,00
12	HÜSEYİN	68	68,00
13	NAFİA	52	52,00
14	HAVİN	76	76,00
15	DAVUT	56	56,00
16	TUNCAY	64	64,00
17	SEDAT	68	68,00
18	ESRA	64	64,00
19	ADNAN	68	68,00

Bağımsız Örneklem t-testi

► Diyelim ki VİZE değişkeni için kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakacağız. VİZE değişkenini **Test Variable(s)** kısmına atmalıyız.

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named *SINAV.sav [DataSet1]. The data is organized into columns: isim, CINSIYE T, KITAP, YAS, VIZE, and VIZE2. The first row is highlighted, showing the student ERDAL. The Independent-Samples T Test dialog box is open, showing the list of variables on the left and the Test Variable(s) list on the right. The variable VIZE is selected in the Test Variable(s) list. The dialog box also includes an Options... button, a Grouping Variable field, and buttons for OK, Paste, Reset, Cancel, and Help.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	ISMAIL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	ISMAIL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00

Bağımsız Örneklem t-testi

- Daha sonra grupta yapmış (e-k) değişken hangisi ise onu da **Grouping Variable** kısmına eklememiz gerekiyor. Burada CİNSİYET değişkenini ekledik.

The screenshot shows the SPSS Data Editor window with a dataset named *SINAV.sav [DataSet1]. The data is organized into columns: isim, CİNSİYET, KİTAP, YAS, VIZE, and VIZE2. The first row is highlighted, showing the name ERDAL. The Independent-Samples T Test dialog box is open, showing the list of variables on the left and the Test Variable(s) list on the right. The variable VIZE is selected as the Test Variable(s). The variable CİNSİYET is selected as the Grouping Variable. The dialog box also includes an Options... button and buttons for OK, Paste, Reset, Cancel, and Help.

	isim	CİNSİYET	KİTAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00

Bağımsız Örneklem t-testi

- Grup değişkenini ekledikten sonra en önemli nokta gruplamayı nasıl yaptığımızı SPSS'e tanımlamak. Eğer 0-1 kodladıysak 0-1 şeklinde, eğer e-k olarak kodlama yaptıysak e-k şeklinde, eğer E-K olarak kodladıysak E-K şeklinde **Define groups** kısmına giriş yapmalıyız.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1: isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50
4	MESUT	E	7	23	56	55,00	89
5	HALİL						
6	ROZA						
7	HALİM						
8	İSMAİL						
9	İSMAİL						
10	HALİL						
11	İSMAİL						
12	HÜSEYİN						
13	NAFİA						
14	HAVİN						
15	DAVUT						
16	TUNCAY						
17	SEDAT						
18	ESRA	K	4	21	64	64,00	94
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61
21	MUSTAFA	E	2	18	24	24,00	89

Independent-Samples T Test

Test Variable(s): VIZE

Grouping Variable: CINSIYE T

Define Groups

Group 1:

Group 2:

Continue Cancel Help

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımsız Örneklem t-testi

Burada grup değişkenimiz E-K şeklinde girili olduğu için biz de Define groups kısmında Grup1 için E Grup 2 için K giriyoruz.

The screenshot shows the SPSS Data Editor window with a dataset named *SINAV.sav [DataSet1]. The data is organized into columns: isim, CINSIYE T, KITAP, YAS, VIZE, VIZE2, and FINAL. The rows represent individual students, with their names and scores listed. The 'CINSIYE T' column contains the group assignments: E (Exam) and K (Kitap/Book).

Overlaid on the data editor is the 'Independent-Samples T Test' dialog box. The 'Test Variable(s)' field contains 'VIZE'. The 'Grouping Variable' field contains 'CINSIYE T'. The 'Define Groups...' button is highlighted, and the 'Define Groups' sub-dialog box is open, showing 'Group 1: E' and 'Group 2: K'.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50
4	MESUT	E	7	23	56	55,00	89
5	HALİL					70,00	76
6	ROZA					71,00	89
7	HALİM					49,00	50
8	İSMAİL					61,00	80
9	İSMAİL						70
10	HALİL						87
11	İSMAİL						00
12	HÜSEYİN						77
13	NAFİA						35
14	HAVİN						95
15	DAVUT					56,00	75
16	TUNCAY					64,00	100
17	SEDAT					68,00	91
18	ESRA	K	4	21	64	64,00	94
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00	99
22	FATMA	K	9	25	76	76,00	75

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ SORU: ERKEKLER VE KIZLARIN VIZE PUANLARI ARASINDA ANLAMLI BİR FARK VAR MIDIR?
- ▶
- ▶ ANALİZ: INDEPENDENT SAMPLES T-TEST
- ▶ *“Yapmamız gereken elde ettiğimiz T istatistiği çıktısında Sig. Adlı bölgedeki 0 ile 1 arasında değişen p değerini bulmak ve bu değeri 0.05 değeri ile karşılaştırmak.”*
- ▶ Sig. $p < .05$ ise GRUPLAR ARASI ANLAMLI FARK VAR
- ▶ Sig. $p > .05$ ise ANLAMLI FARK YOK DEMEKTİR

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Burada p (Sig.) değeri .000 olarak bulunmuştur.
- ▶ Sig. $p < .05$ olduğu için GRUPLAR ARASI **ANLAMLI FARK VAR**
- ▶ SONUÇ: Vize notu açısından kızlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

T-Test

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Group Statistics

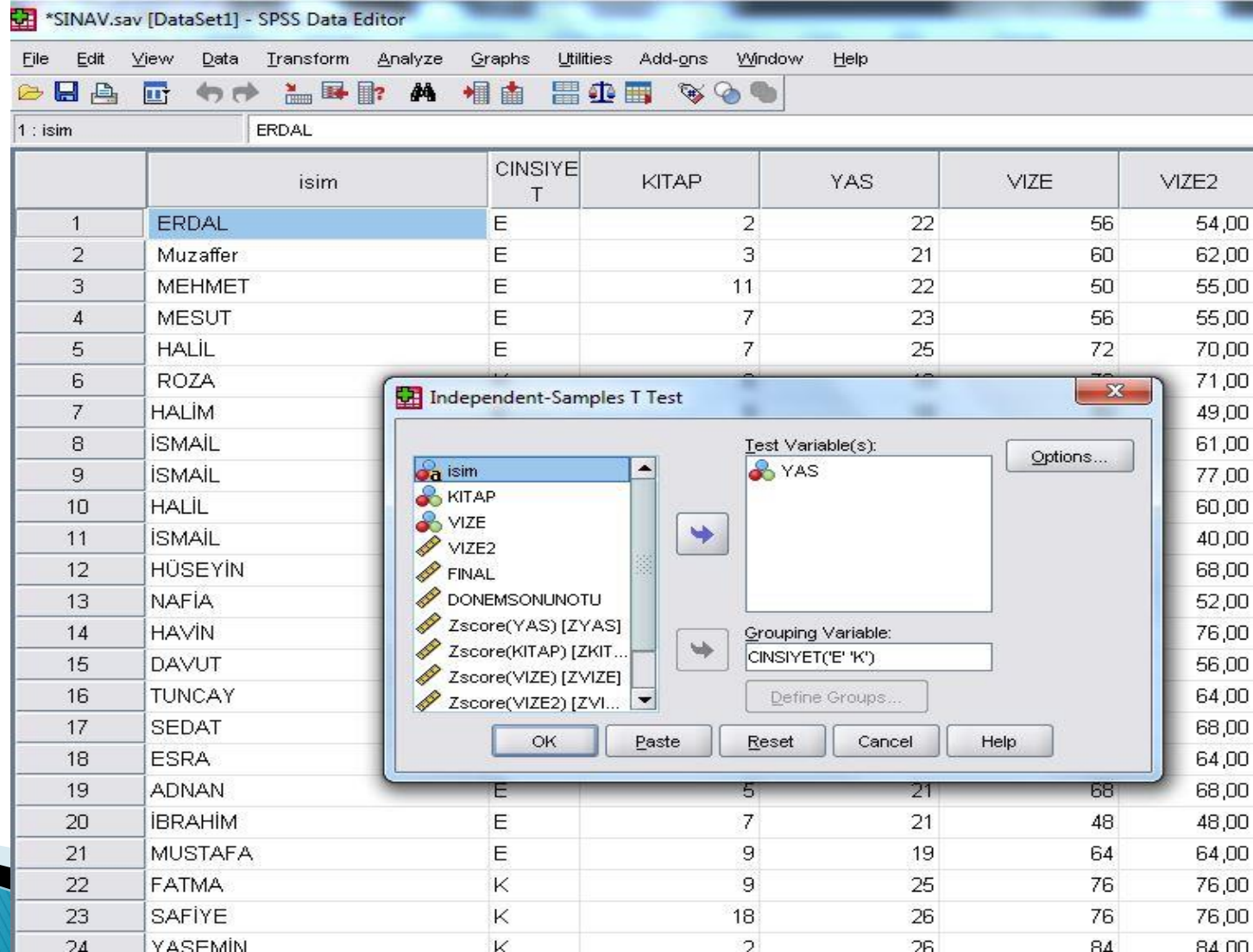
	CINS İYET	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
VIZE	E	36	59,39	9,512	1,585
	K	17	70,59	9,267	2,248

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
VIZE	Equal variances assumed	,239	,627	-4,033	51	,000	-11,199	2,777	-16,774	-5,625
	Equal variances not assumed			-4,072	32,232	,000	-11,199	2,750	-16,800	-5,598

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ YAŞ değişkeni için bağımsız örneklem t-testi. Kızlar ve erkeklerin yaşları arasında anlamlı fark var mı?

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named 'SINAV.sav'. The data is organized into columns: 'isim' (name), 'CINSIYE T' (gender), 'KITAP' (book count), 'YAS' (age), 'VIZE' (exam score), and 'VIZE2' (exam score squared). The first 24 rows of data are visible. Overlaid on the data editor is the 'Independent-Samples T Test' dialog box. In this dialog, 'YAS' is selected as the 'Test Variable(s)'. 'CINSIYE T' is selected as the 'Grouping Variable'. The 'Define Groups...' button is visible, indicating that the groups (male and female) have not yet been defined.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL	E	7	25	72	70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA					64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00
22	FATMA	K	9	25	76	76,00
23	SAFİYE	K	18	26	76	76,00
24	YASEMİN	K	2	26	84	84,00

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Burada p (Sig.) değeri .300 olarak bulunmuştur.
- ▶ Sig. $p > .05$ olduğu için GRUPLAR ARASI **ANLAMLI FARK YOK**
- ▶ SONUÇ: Yaş açısından kızlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

T-Test

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Group Statistics

	CINS İYET	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
YAS	E	36	21,53	1,797	,299
	K	17	22,12	2,147	,521

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference		Lower	Upper
YAS	Equal variances assumed	,462	,500	-1,048	51	,300	-,590	,563		-1,720	,541
	Equal variances not assumed			-,982	26,980	,335	-,590	,601		-1,822	,643

Bağımsız Örneklem t-testi

- Final notunun kızlar ve erkekler için karşılaştırılması.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MESUT	E	7	23	56	55,00
5	HALİL	E	7	25	72	70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSEYİN					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVUT					56,00
16	TUNCAY					64,00
17	SEDAT					68,00
18	ESRA					64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00
22	FATMA	K	9	25	76	76,00
23	SAFİYE	K	18	26	76	76,00

Independent-Samples T Test

Test Variable(s): FINAL

Grouping Variable: CINSIYET('E' 'K')

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımsız Örneklem t-testi

- ▶ Burada p (Sig.) değeri .097 olarak bulunmuştur.
- ▶ Sig. $p > .05$ olduğu için GRUPLAR ARASI **ANLAMLI FARK YOK**
- ▶ SONUÇ: Final notu açısından kızlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

T-Test

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Group Statistics

	CINS İYET	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
FINAL	E	36	78,56	14,310	2,385
	K	17	85,41	12,545	3,043

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
FINAL	Equal variances assumed	,371	,545	-1,691	51	,097	-6,856	4,055	-14,998	1,285
	Equal variances not assumed			-1,773	35,564	,085	-6,856	3,866	-14,700	,988

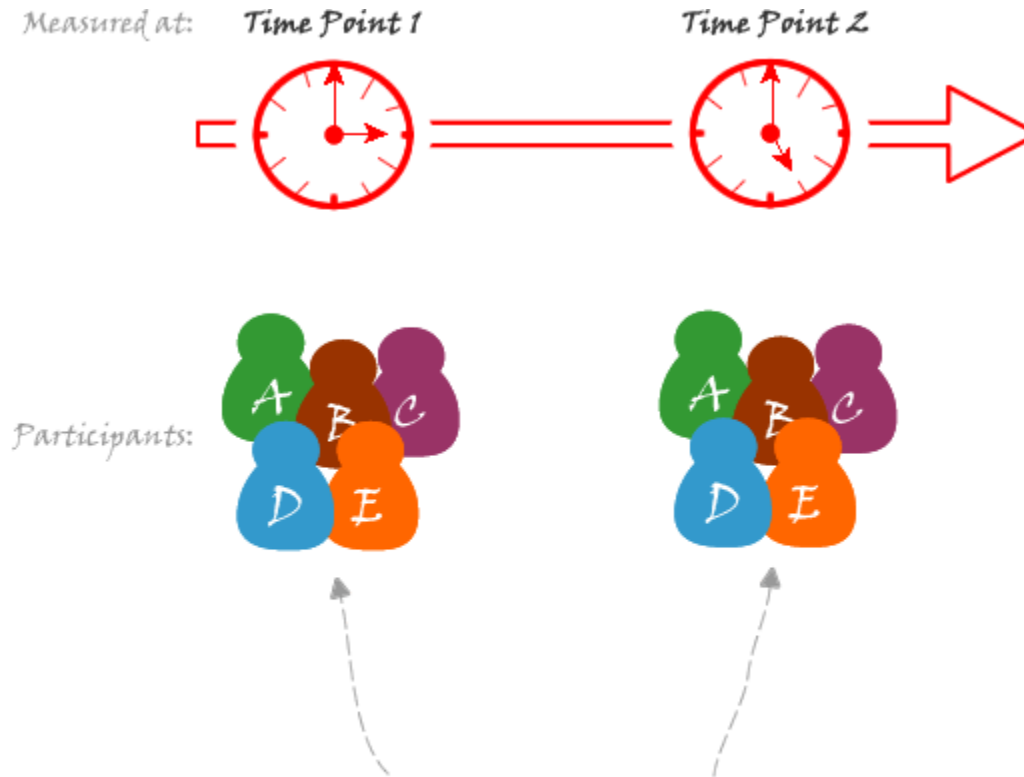
Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Karşılaştırılan iki ortalama birbirleriyle ilişkili olan iki puan setine ilişkin olduğunda bağımlı örneklem t-testi kullanılır.
- ▶ İlişkili örneklemeler, iki farklı durumda söz konusu olabilir.
- ▶ **Eşleştirilmiş örneklemeler:** Bir örneklemdeki her bir denek diğer örneklemdeki bir denekle eşleştirilir.
- ▶ **Tekrarlı ölçümler:** Aynı deneklerin bir program öncesinde ve sonrasında ölçümleri alınarak tekrarlı ölçümler elde edilir.

Bağımlı Örneklem t-testinin Varsayımları

- ▶ T-testi parametrik ve normal dağılıma dayanan bir testtir.
- ▶ İki örneklem birbirine bağımlıdır.
- ▶ Bağımlı değişkene ait puanlar aralıklı ya da oranlı ölçek düzeyindedir.
- ▶ Her örneklemin temsil ettiği evrenin ham puanları dağılımı normal dağılım gösterir.
- ▶ Örneklemeler tarafından temsil edilen evrenlerin varsayımları homojendir. İki grubun varyansları kabaca eşit olmalıdır.

Bağımlı Örneklem t-testi

1. Same Participants
2. Same Dependent Variable
3. Same condition/treatment

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Bağımlı örneklemelerde ham puanlar fark puanlarına dönüştürülür. Her bir çiftteki ham puan arasındaki fark, fark puanlarıdır.
- ▶ Bağımlı örneklem t-testinde yokluk hipotezi ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibi yazılır:

$$H_0 = \mu_D = 0$$

$$H_0 = \mu_D \neq 0$$

- ▶ p değeri 0.05'ten küçük bulunursa yokluk hipotezi reddedilir.

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Bağımlı örneklem t-testinde yokluk hipotezi ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibi de yazılabilir:

Null hypothesis:

$$H_0: \mu_D = 0 \quad \text{or} \quad H_0: \mu_D \geq 0 \quad \text{or} \quad H_0: \mu_D \leq 0$$

Alternative hypothesis:

$$H_1: \mu_D \neq 0 \quad \text{or} \quad H_1: \mu_D > 0 \quad \text{or} \quad H_1: \mu_D < 0$$

Bağımlı Örneklem t-testi

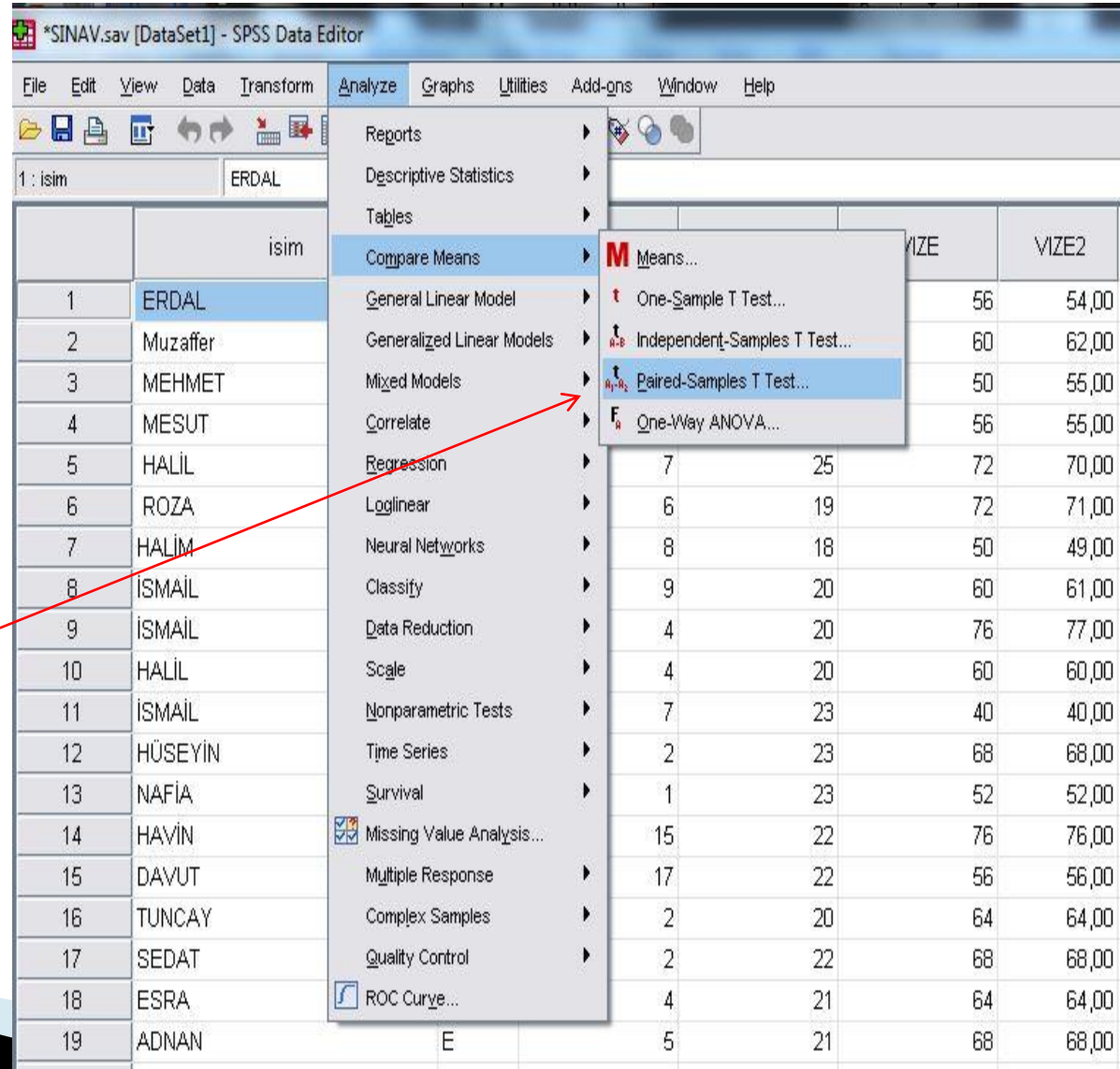
- ▶ Serbestlik derecesi $(N1 + N2) - 2$ 'dir.
- ▶ t değeri ve fark puanlarının evren varyansı hesaplanarak t-testi uygulanır.

$$t = \frac{\bar{d}}{S_d / \sqrt{n}} \quad s_d^2 = \frac{\sum D^2 - \frac{(\sum D)^2}{n}}{n - 1}$$

Hesaplanan t-değeri (t_{hesap}) $n-1$ serbestlik derecesi ve 0.05 anlamlılık düzeyi için tabloda verilen kritik t-değeri ile karşılaştırılır. t_{hesap} değeri t_{tablo} değerini aşıyorsa yokluk hipotezi reddedilir.

Bağımlı Örneklem t-testi

- Eğer aynı gruba ait 2 farklı değişkeni karşılaştırıyorsa k bu sefer de bağımlı örneklem t-testi kullanabiliriz. Bu işlemi SPSS'te **Paired Samples T Test** menüsünden yapabiliriz.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1: isim ERDAL

isim

	isim			SIZE	SIZE2
1	ERDAL			56	54,00
2	Muzaffer			60	62,00
3	MEHMET			50	55,00
4	MESUT			56	55,00
5	HALİL			72	70,00
6	ROZA			72	71,00
7	HALİM			50	49,00
8	İSMAİL			60	61,00
9	İSMAİL			76	77,00
10	HALİL			60	60,00
11	İSMAİL			40	40,00
12	HÜSEYİN			68	68,00
13	NAFİA			52	52,00
14	HAVİN			76	76,00
15	DAVUT			56	56,00
16	TUNCAY			64	64,00
17	SEDAT			68	68,00
18	ESRA			64	64,00
19	ADNAN			68	68,00

Analyze menu options:

- Reports
- Descriptive Statistics
- Tables
- Compare Means
  - Means...
  - One-Sample T Test...
  - Independent-Samples T Test...
  - Paired-Samples T Test...**
  - One-Way ANOVA...
- General Linear Model
- Generalized Linear Models
- Mixed Models
- Correlate
- Regression
- Loglinear
- Neural Networks
- Classify
- Data Reduction
- Scale
- Nonparametric Tests
- Time Series
- Survival
- Missing Value Analysis...
- Multiple Response
- Complex Samples
- Quality Control
- ROC Curve...

Bağımlı Örneklem t-testi

- Tüm sınıfa ait VIZE, VIZE2, ve FINAL notları ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Frequencies

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Statistics

		VIZE	VIZE2	FINAL
N	Valid	53	53	53
	Missing	0	0	0
Mean		62,98	63,0189	80,75

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ SORU: GRUBUN VİZE PUANLARI İLE FİNAL PUANLARI ARASINDA ANLAMLI BİR FARK VAR MIDIR?
- ▶ CEVAP: PAIRED SAMPLES T-TEST

Frequencies

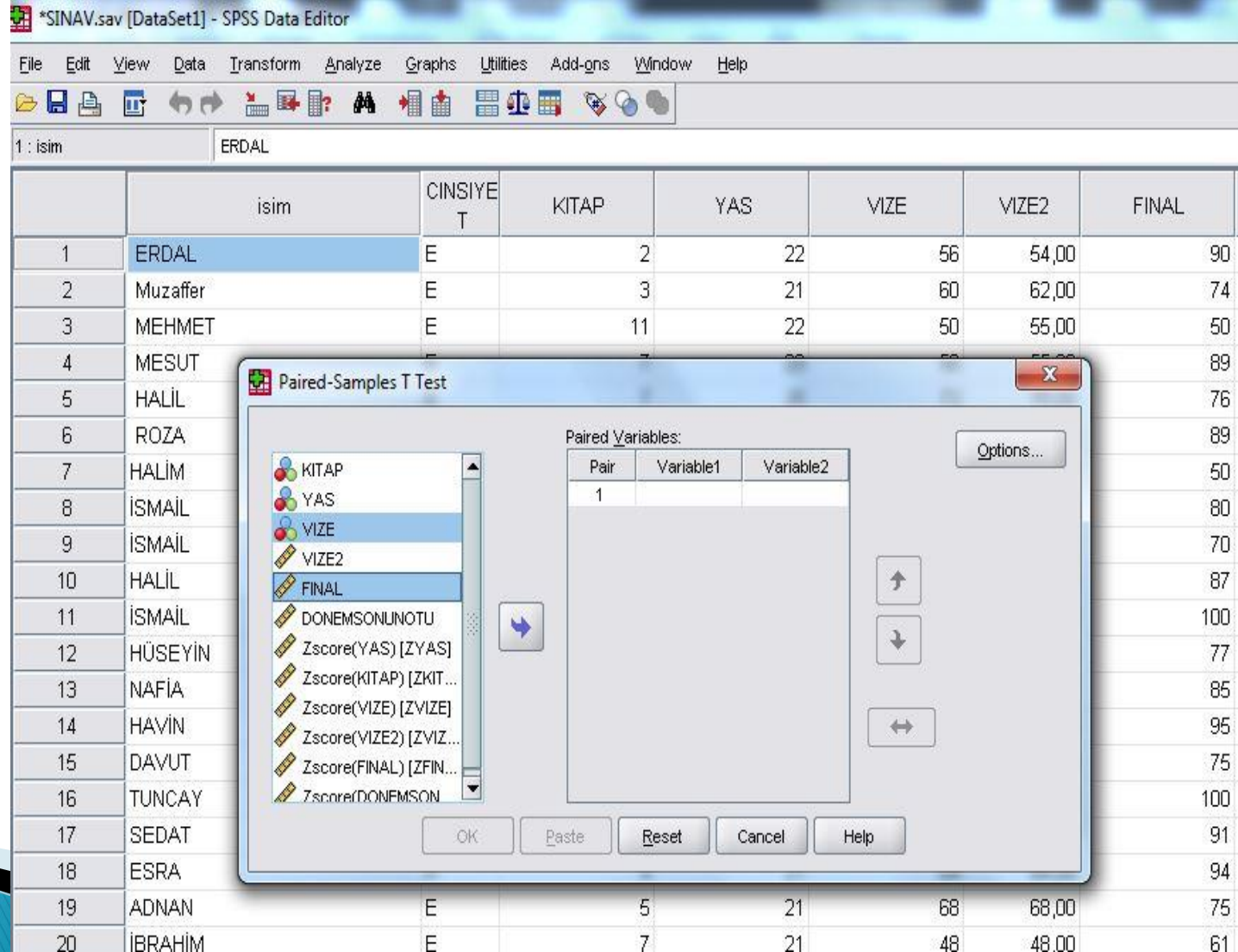
[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Statistics

		VICE	VICE2	FINAL
N	Valid	53	53	53
	Missing	0	0	0
Mean		62,98	63,0189	80,75

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Paired samples T testini tıkladığımızda karşımıza yandaki ekran çıkacaktır.

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named 'SINAV.sav'. The data is organized into columns: 'isim', 'CINSIYE T', 'KITAP', 'YAS', 'VIZE', 'VIZE2', and 'FINAL'. The first row is highlighted, showing the name 'ERDAL' and various scores. Overlaid on this is the 'Paired-Samples T Test' dialog box. In the 'Paired Variables' list, 'KITAP' and 'YAS' are selected as the first pair. The 'Options...' button is visible in the top right corner of the dialog box. The 'OK' button is at the bottom center.

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50
4	MESUT	E	7	22	58	55,00	89
5	HALİL	E	7	22	58	55,00	76
6	ROZA	E	7	22	58	55,00	89
7	HALİM	E	7	22	58	55,00	50
8	İSMAİL	E	7	22	58	55,00	80
9	İSMAİL	E	7	22	58	55,00	70
10	HALİL	E	7	22	58	55,00	87
11	İSMAİL	E	7	22	58	55,00	100
12	HÜSEYİN	E	7	22	58	55,00	77
13	NAFİA	E	7	22	58	55,00	85
14	HAVİN	E	7	22	58	55,00	95
15	DAVUT	E	7	22	58	55,00	75
16	TUNCAY	E	7	22	58	55,00	100
17	SEDAT	E	7	22	58	55,00	91
18	ESRA	E	7	22	58	55,00	94
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61

Bağımlı Örneklem t-testi

Diyelim ki tüm sınıfın VİZE ve FİNAL notlarını karşılaştırmak istiyoruz. **Paired Variables** kısmında ilk kutucuğa VİZE'yi ekliyoruz.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	90
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	74
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	50
4	MESUT						89
5	HALİL						76
6	ROZA						89
7	HALİM						50
8	İSMAİL						80
9	İSMAİL						70
10	HALİL						87
11	İSMAİL						100
12	HÜSEYİN						77
13	NAFİA						85
14	HAVİN						95
15	DAVUT						75
16	TUNCAY						100
17	SEDAT						91
18	ESRA						94
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	75
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	61
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00	99
22	FATMA	K	9	25	76	76,00	75

Paired-Samples T Test

Paired Variables:

Pair	Variable1	Variable2
1	[VIZE]	
2		

Options...

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımlı Örneklem t-testi

- Paired Variables kısmında ikinci kutucuğa FİNALi ekliyoruz.

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FIN
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00	
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00	
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00	
4	MESUT						
5	HALİL						
6	ROZA						
7	HALİM						
8	İSMAIL						
9	İSMAIL						
10	HALİL						
11	İSMAIL						
12	HÜSEYİN						
13	NAFİA						
14	HAVİN						
15	DAVUT						
16	TUNCAY						
17	SEDAT						
18	ESRA						
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00	
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	

Paired-Samples T Test

Paired Variables:

Pair	Variable1	Variable2
1	[VIZE]	[FINAL]
2		

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Burada p (Sig.) değeri .000 olarak bulunmuştur.
- ▶ Sig. $p < .05$ olduğu için sınıfın VİZE ve FİNAL notları arasında **ANLAMLI FARK VAR**
- ▶ SONUÇ: Sınıfın vize ve final notları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

T-Test

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VİZE	62,98	53	10,732	1,474
	FİNAL	80,75	53	14,025	1,926

Paired Samples Correlations

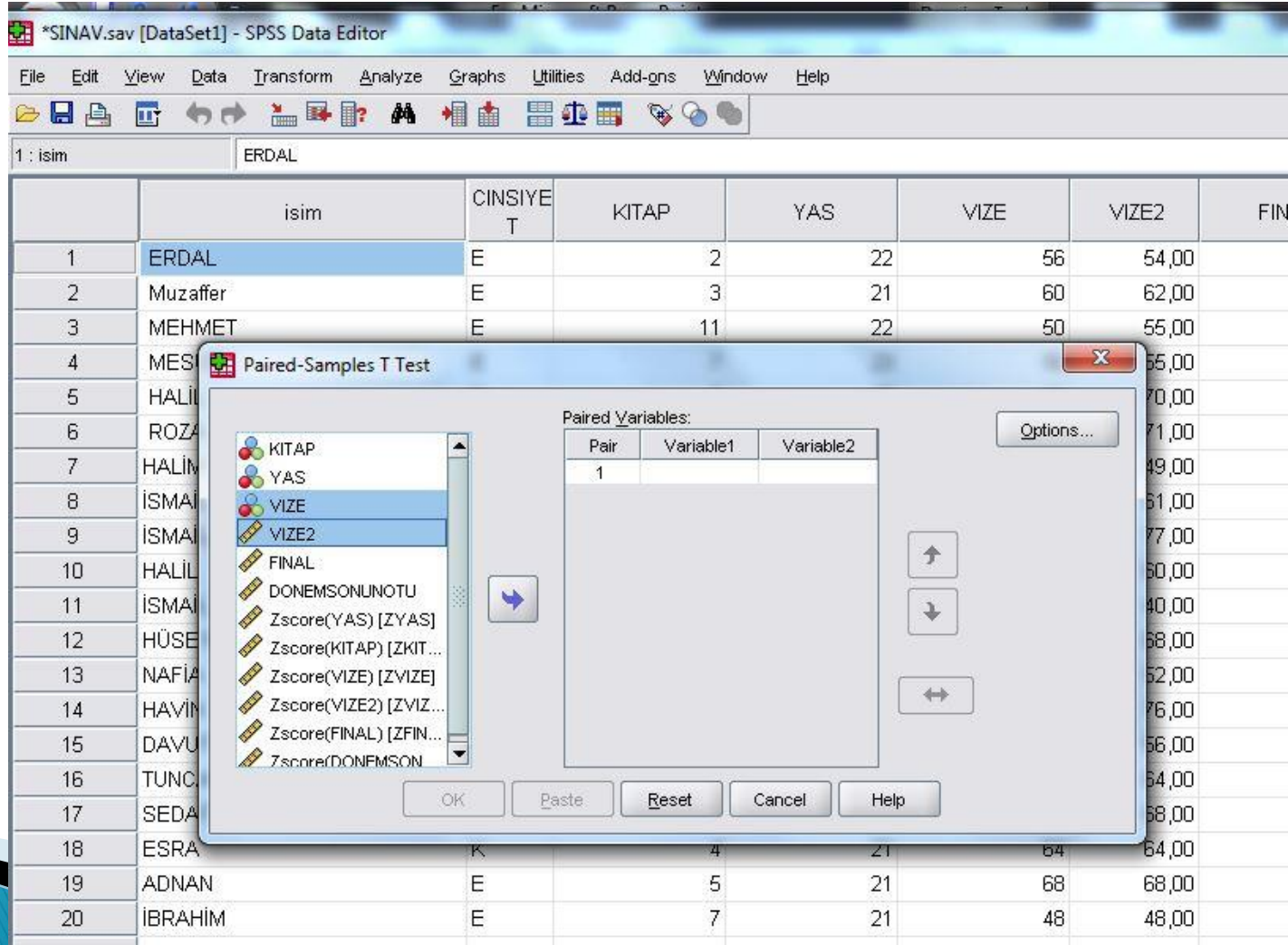
		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VİZE & FİNAL	53	,333	,015

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	VIZE - FINAL	-17.774	14.544	1.998	-21.782	-13.765	-8.897	52	.000

Bağımlı Örneklem t-testi

- Tüm sınıfın VİZE ve VİZE2 notlarının karşılaştırılması.

The image shows the SPSS Data Editor window with a dataset named 'SINAV.sav'. The data is organized into columns: 'isim', 'CINSIYE T', 'KITAP', 'YAS', 'VIZE', 'VIZE2', and 'FINAL'. The first row of data is highlighted, showing 'ERDAL' with a score of 56 on 'VIZE' and 54,00 on 'VIZE2'. A 'Paired-Samples T Test' dialog box is open, showing the list of variables on the left and the 'Paired Variables' table on the right. The 'Paired Variables' table has one pair listed: '1' with 'Variable1' and 'Variable2' columns. The 'OK' button is highlighted.

isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VIZE	VIZE2	FINAL
1 ERDAL	E	2	22	56	54,00	
2 Muzaffer	E	3	21	60	62,00	
3 MEHMET	E	11	22	50	55,00	
4 MESUR					55,00	
5 HALİL					70,00	
6 ROZA					71,00	
7 HALİM					49,00	
8 İSMAİL					61,00	
9 İSMAİL					77,00	
10 HALİL					60,00	
11 İSMAİL					40,00	
12 HÜSEİN					68,00	
13 NAFİA					52,00	
14 HAVİN					76,00	
15 DAVUT					56,00	
16 TUNCAY					64,00	
17 SEDAT					68,00	
18 ESRA	K	4	21	64	64,00	
19 ADNAN	E	5	21	68	68,00	
20 İBRAHİM	E	7	21	48	48,00	

Bağımlı Örneklem t-testi

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VICE	VICE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MES					55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					51,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSE					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVU					56,00
16	TUNC					64,00
17	SEDA					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00

Paired-Samples T Test

Paired Variables:

Pair	Variable1	Variable2
1	[VICE]	
2		

Options...

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımlı Örneklem t-testi

*SINAV.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : isim ERDAL

	isim	CINSIYE T	KITAP	YAS	VICE	VICE2
1	ERDAL	E	2	22	56	54,00
2	Muzaffer	E	3	21	60	62,00
3	MEHMET	E	11	22	50	55,00
4	MES					55,00
5	HALİL					70,00
6	ROZA					71,00
7	HALİM					49,00
8	İSMAİL					61,00
9	İSMAİL					77,00
10	HALİL					60,00
11	İSMAİL					40,00
12	HÜSE					68,00
13	NAFİA					52,00
14	HAVİN					76,00
15	DAVU					56,00
16	TUNC					64,00
17	SEDA					68,00
18	ESRA	K	4	21	64	64,00
19	ADNAN	E	5	21	68	68,00
20	İBRAHİM	E	7	21	48	48,00
21	MUSTAFA	E	9	19	64	64,00

Paired-Samples T Test

Paired Variables:

Pair	Variable1	Variable2
1	[VICE]	[VICE2]
2		

OK Paste Reset Cancel Help

Bağımlı Örneklem t-testi

- ▶ Burada p (Sig.) değeri .761 olarak bulunmuştur.
- ▶ Sig. $p > .05$ olduğu için sınıfın VİZE ve VİZE2 notları arasında **ANLAMLI FARK YOK**
- ▶ **SONUÇ:** Sınıfın birinci vize ve ikinci vize notları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

T-Test

[DataSet1] C:\Users\hp-pc\Desktop\SPSS5\SINAV.sav

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 VIZE	62,98	53	10,732	1,474
VIZE2	63,0189	53	10,67256	1,46599

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 VIZE & VIZE2	53	,996	,000

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 VIZE - VIZE2	-.03774	.89791	.12334	-.28523	.20976	-.306	52	.761

Normallik Varsayımı Sağlanmazsa Ne Yapmalıyım?

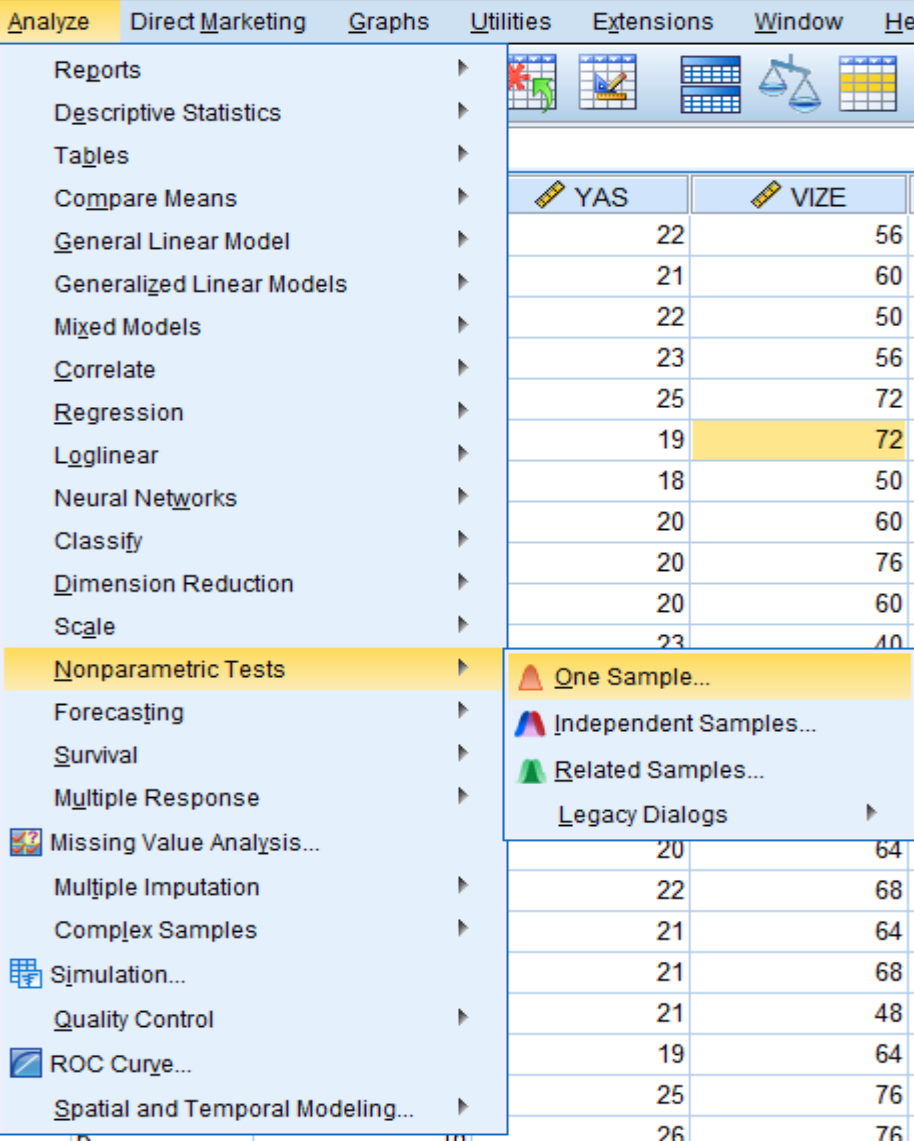
- ▶ T-testi normal olmayan verilere dirençli olsa da normalliğin sağlanmadığı durumlarda sonuçlar yanıltıcı olabilir. Normalliğin sağlanmadığı durumlarda yapabileceğimiz şeyler: örneklem büyüklüğünü artırmak, veriyi dönüştürmek ya da parametrik olmayan testleri kullanmaktır.
- ▶ Bu testler daha az varsayımlara dayanmaktadır. Genelde veriyi sıralamaya ve en düşük değere 1 sonraki düşük değere 2 .... gibi değerler vermeye dayanan yöntemlerdir.
- ▶ Tek örneklem t-testinin non-parametrik karşılığı ***Kolmogorov-Smirnov Tek Örneklem Testi*** veya ***Wilcoxon Tek Örnek İşaret Sıralaması Testi*** , bağımlı t-testinin non-parametrik karşılığı ***Wilcoxon signed-rank Test*** iken bağımsız örneklem t-testinin non-parametrik karşılığı ***Wilcoxon rank-sum test*** ve ***Mann-Whitney test*** olarak geliştirilmiştir.

Tek Örneklem Nonparametrik Test

- ▶ Tek örneklem t-testi için normallik varsayımı sağlanmadığında bu tekniğin nonparametrik karşılığı olan **Wilcoxon Tek Örnek İşaret Sıralaması Testi** kullanılır.

Tek Örneklem Nonparametrik Test

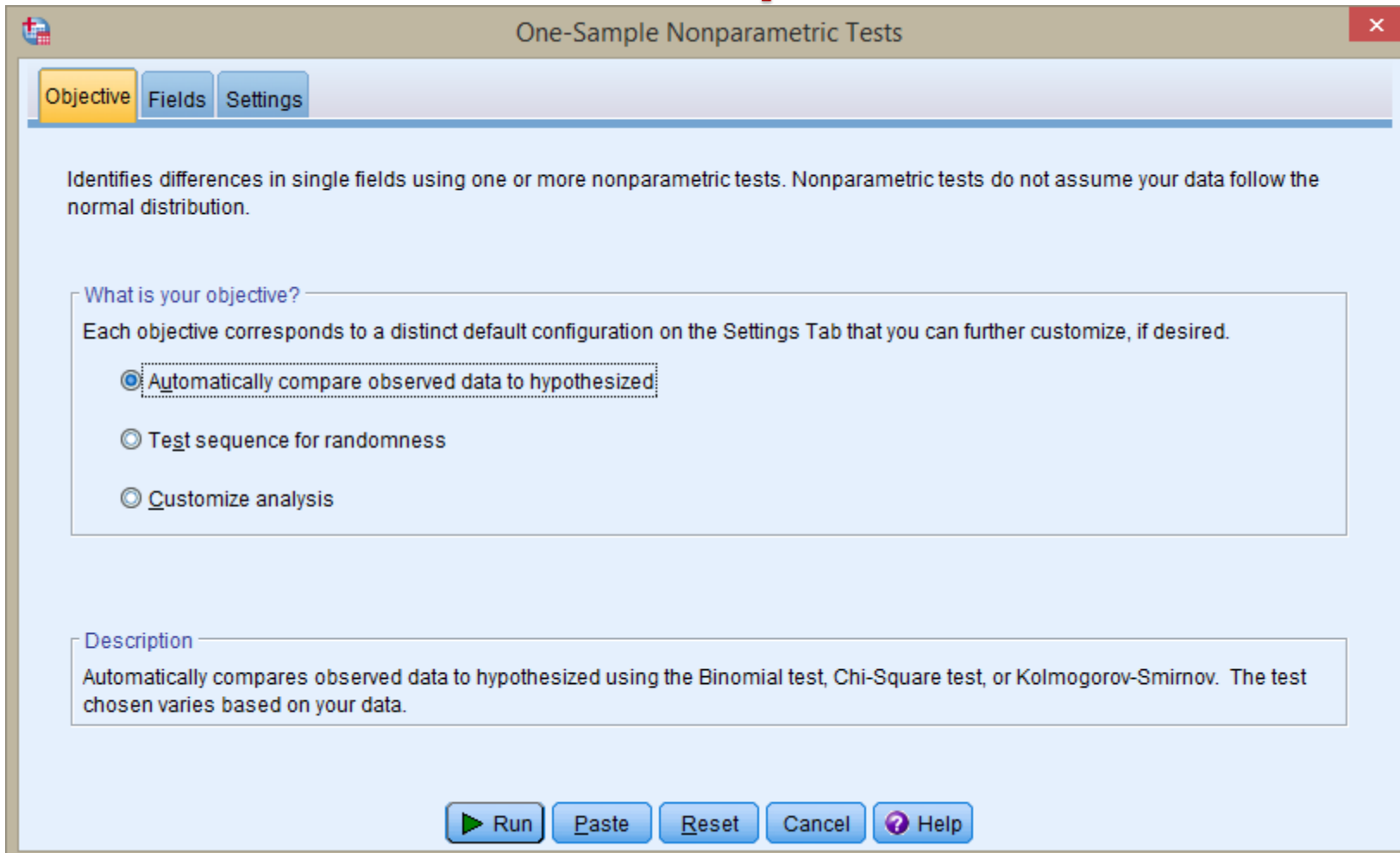
- ▶ SPSS yan taraftaki sekmelere tıklayarak Wilcoxon Tek Örnek İşaret Sıralaması Testi uygulanabilir.

The screenshot shows the SPSS software interface with the 'Analyze' menu open. The 'Nonparametric Tests' option is highlighted in yellow. To the right of the menu, a data table is visible with two columns labeled 'YAS' and 'VIZE'. The table contains numerical data for various cases. Below the 'Nonparametric Tests' menu item, a sub-menu is open, showing options: 'One Sample...', 'Independent Samples...', 'Related Samples...', and 'Legacy Dialogs'. The 'One Sample...' option is highlighted in yellow.

	YAS	VIZE
	22	56
	21	60
	22	50
	23	56
	25	72
	19	72
	18	50
	20	60
	20	76
	20	60
	23	40
	20	64
	22	68
	21	64
	21	68
	21	48
	19	64
	25	76
	26	76

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields Settings

Identifies differences in single fields using one or more nonparametric tests. Nonparametric tests do not assume your data follow the normal distribution.

What is your objective?

Each objective corresponds to a distinct default configuration on the Settings Tab that you can further customize, if desired.

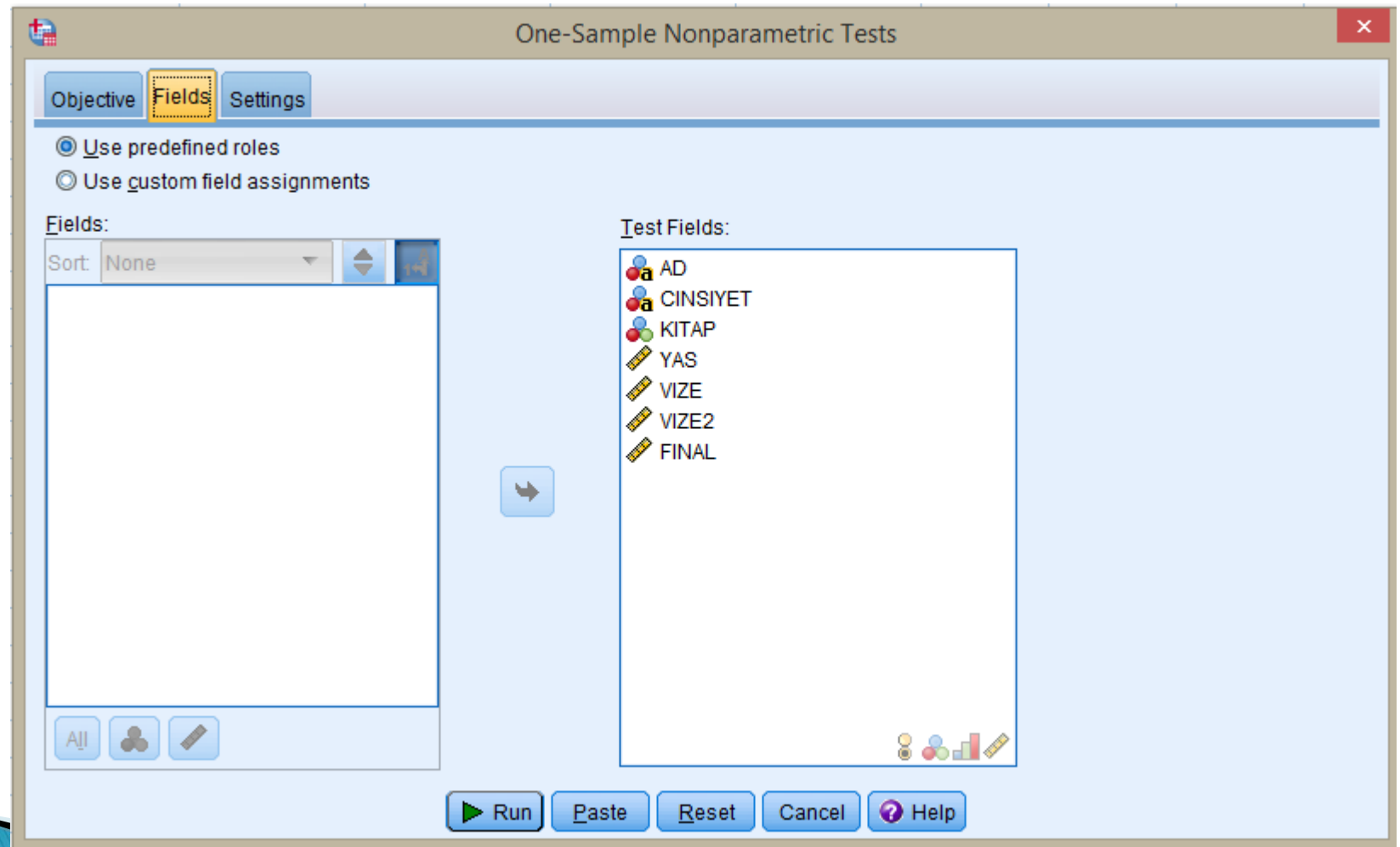
- ☒ Automatically compare observed data to hypothesized
- ☐ Test sequence for randomness
- ☐ Customize analysis

Description

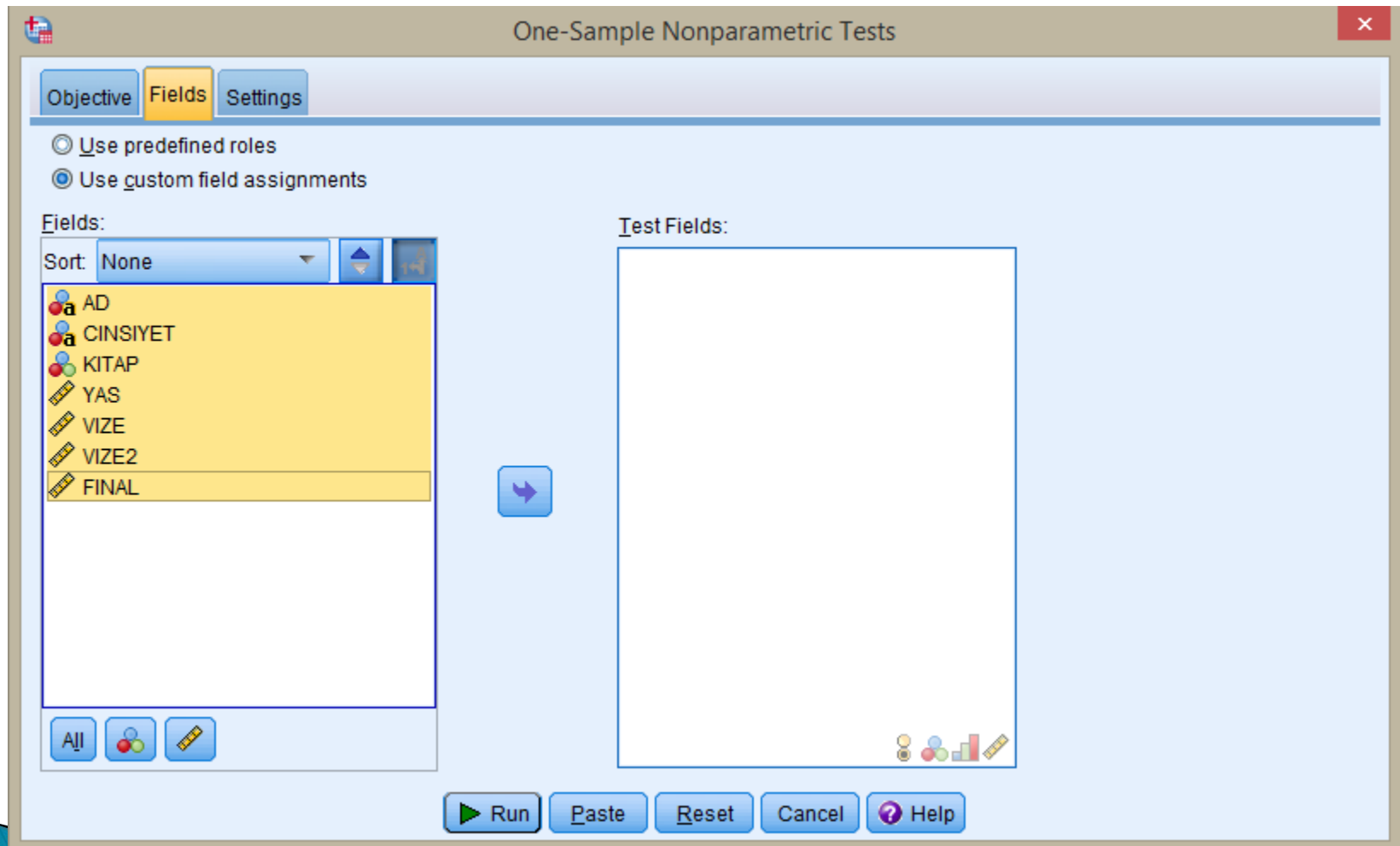
Automatically compares observed data to hypothesized using the Binomial test, Chi-Square test, or Kolmogorov-Smirnov. The test chosen varies based on your data.

Run Paste Reset Cancel Help

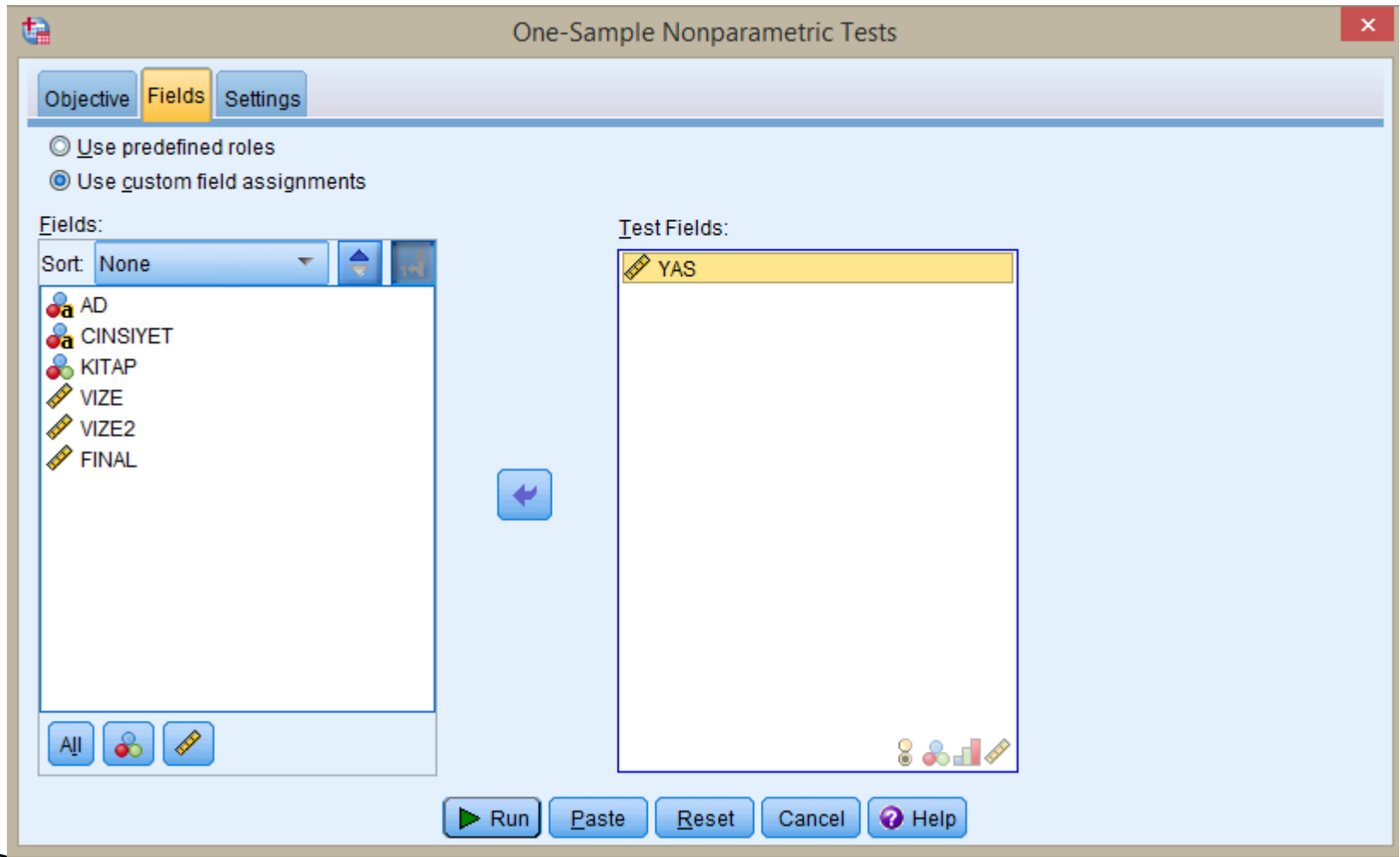
Tek Örneklem Nonparametrik Test

Tek Örneklem Nonparametrik Test

Tek Örneklem Nonparametrik Test

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields **Settings**

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☒ Automatically choose the tests based on the data

☐ Customize tests

☐ Compare observed binary probability to hypothesized (Binomial test)
Options...

☐ Compare observed probabilities to hypothesized (Chi-Square test)
Options...

☐ Test observed distribution against hypothesized (Kolmogorov-Smirnov test)
Options...

☐ Compare median to hypothesized (Wilcoxon signed-rank test)
Hypothesized median:

☐ Test sequence for randomness (Runs test)
Options...

Run Paste Reset Cancel Help

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields **Settings**

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☐ Automatically choose the tests based on the data

☒ **Customize tests:**

- ☐ Compare observed binary probability to hypothesized (Binomial test)
Options...
- ☐ Compare observed probabilities to hypothesized (Chi-Square test)
Options...
- ☐ Test observed distribution against hypothesized (Kolmogorov-Smirnov test)
Options...
- ☐ Compare median to hypothesized (Wilcoxon signed-rank test)
Hypothesized median:
- ☐ Test sequence for randomness (Runs test)
Options...

Run Paste Reset Cancel Help

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields **Settings**

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☐ Automatically choose the tests based on the data

☒ Customize tests

☐ Compare observed binary probability to hypothesized (Binomial test)

Options...

☐ Compare observed probabilities to hypothesized (Chi-Square test)

Options...

☐ Test observed distribution against hypothesized (Kolmogorov-Smirnov test)

Options...

☒ Compare median to hypothesized (Wilcoxon signed-rank test)

Hypothesized median:

☐ Test sequence for randomness (Runs test)

Options...

Run Paste Reset Cancel Help

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields Settings

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☐ Automatically choose the tests based on the data

☒ Customize tests

☐ Compare observed binary probability to hypothesized (Binomial test)

Options...

☐ Compare observed probabilities to hypothesized (Chi-Square test)

Options...

☐ Test observed distribution against hypothesized (Kolmogorov-Smirnov test)

Options...

☒ Compare median to hypothesized (Wilcoxon signed-rank test)

Hypothesized median: 25

☐ Test sequence for randomness (Runs test)

Options...

Run Paste Reset Cancel Help

Tek Örneklem Nonparametrik Test

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The median of YAS equals 25.	One-Sample Wilcoxon Signed Rank Test	,000	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Tek Örneklem Nonparametrik Test

One-Sample Nonparametric Tests

Objective Fields Settings

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☐ Automatically choose the tests based on the data

☒ Customize tests

- ☐ Compare observed binary probability to hypothesized (Binomial test)
Options...
- ☐ Compare observed probabilities to hypothesized (Chi-Square test)
Options...
- ☐ Test observed distribution against hypothesized (Kolmogorov-Smirnov test)
Options...
- ☒ Compare median to hypothesized (Wilcoxon signed-rank test)
Hypothesized median: 22
- ☐ Test sequence for randomness (Runs test)
Options...

Run Paste Reset Cancel Help

Tek Örneklem Nonparametrik Test

Hypothesis Test Summary

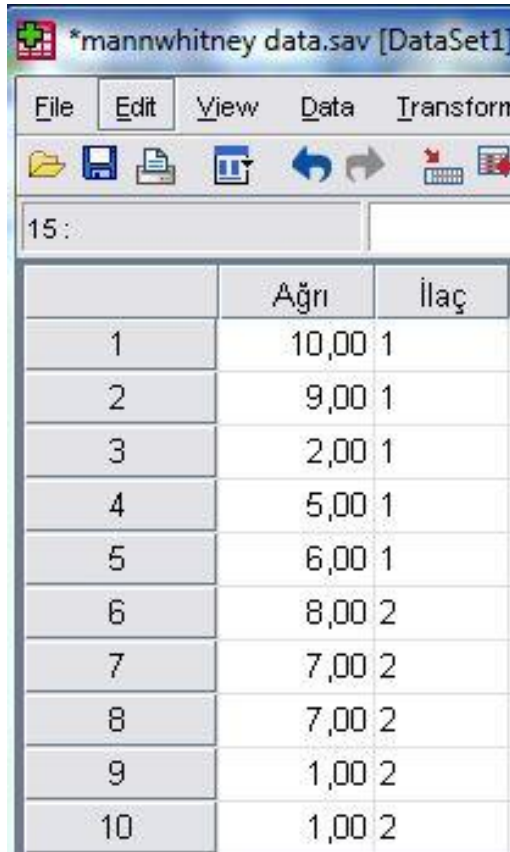
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The median of YAS equals 22.	One-Sample Wilcoxon Signed Rank Test	250,000	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Bağımsız İki Örneklemenin Karşılaştırması

- ▶ Wilcoxon rank-sum test veya Mann-Whitney testi kullanılarak yapılabilir.
- ▶ Mann Whitney U testi ve Wilcoxon rank-sum testi iki gruptaki sıralamalar arasındaki farklara bakarak 2 grup birbirinden farklı mı olduğunu test etmeye çalışır

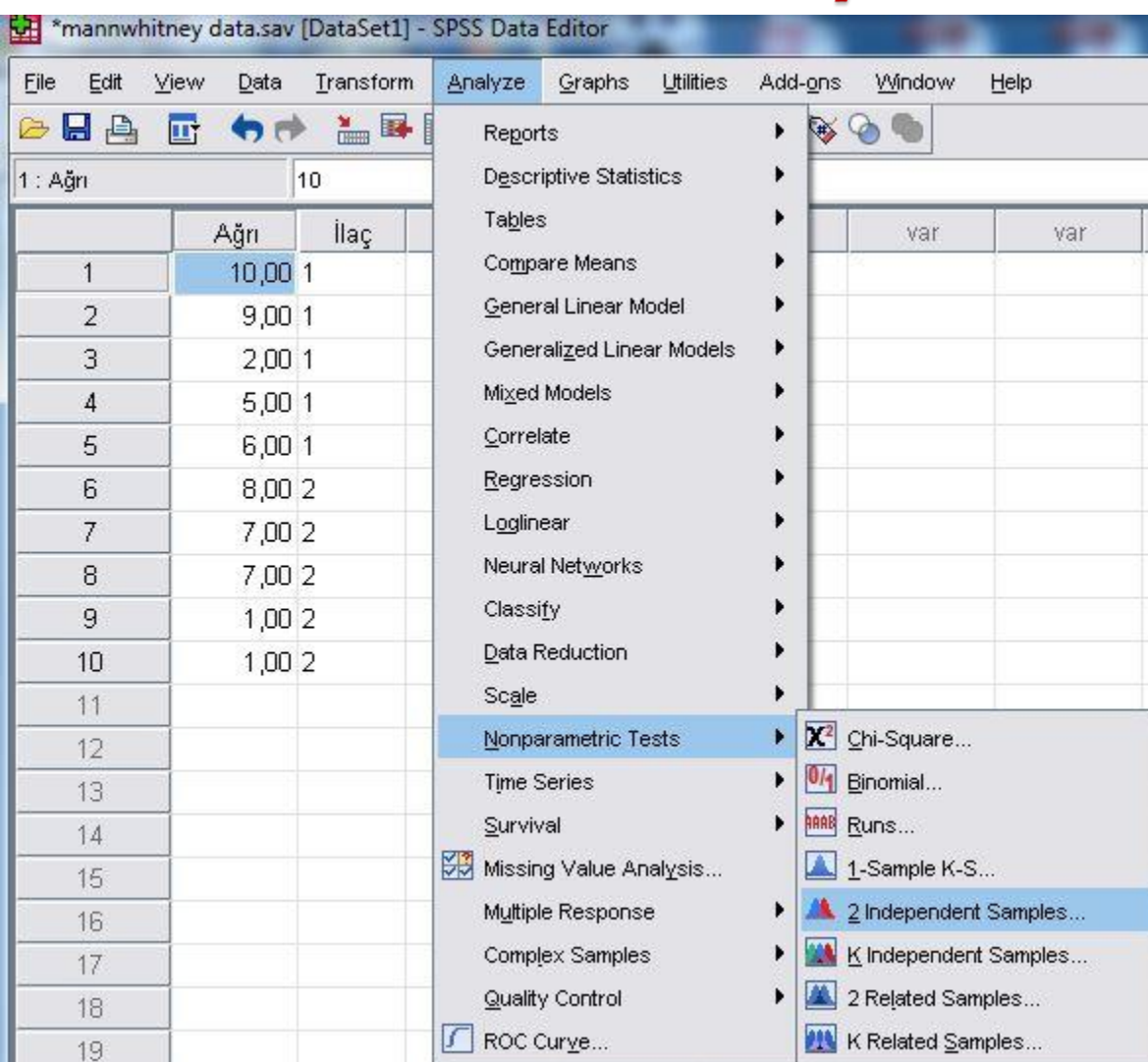
Mann-Whitney U Testi

	Ağrı	İlaç
1	10,00	1
2	9,00	1
3	2,00	1
4	5,00	1
5	6,00	1
6	8,00	2
7	7,00	2
8	7,00	2
9	1,00	2
10	1,00	2

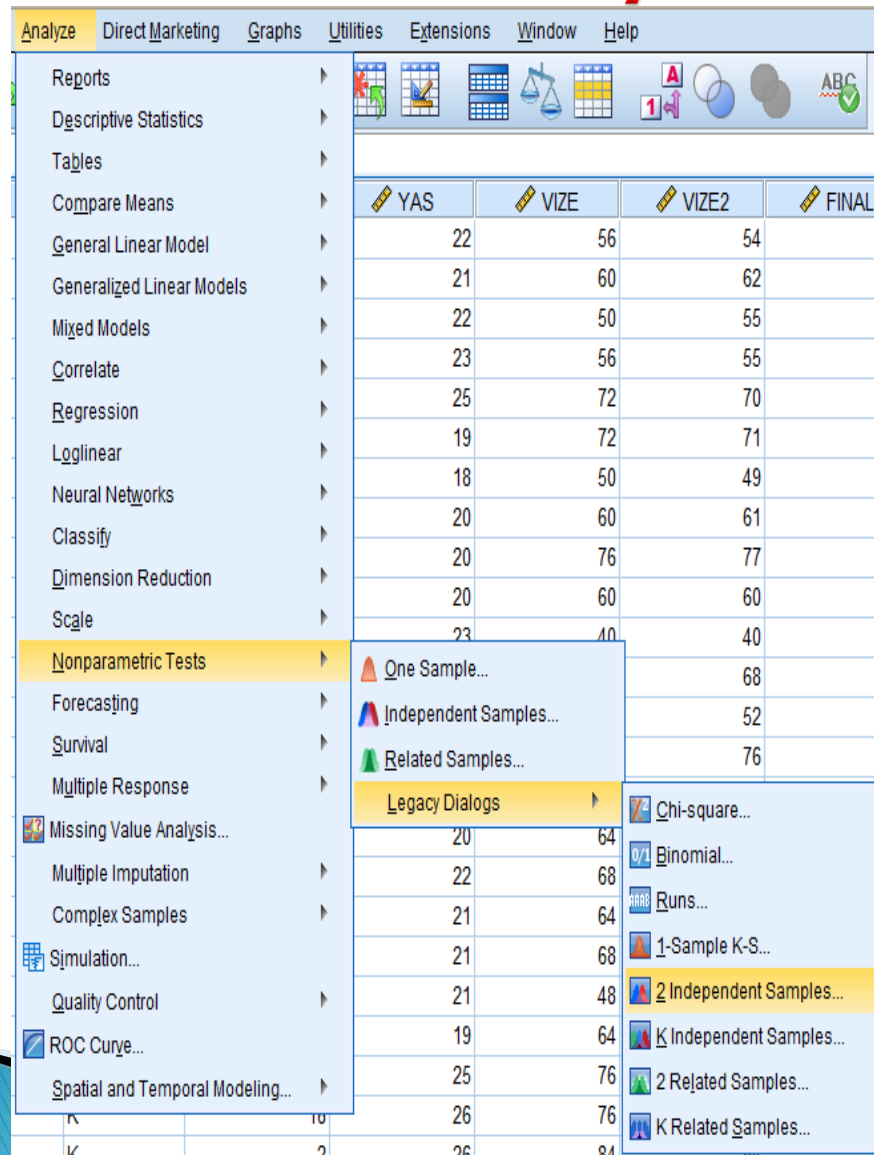
- ▶ Yan taraftaki veriyi kullanarak Mann-Whitney U testinin uygulamasını göstereceğiz. Verimizde 2 çeşit ilaca ait rakamlar ve bu ilaçların verdiği ağrı derecelerini gösteren (ağrı) değişkenler mevcut.

Mann-Whitney U Testi

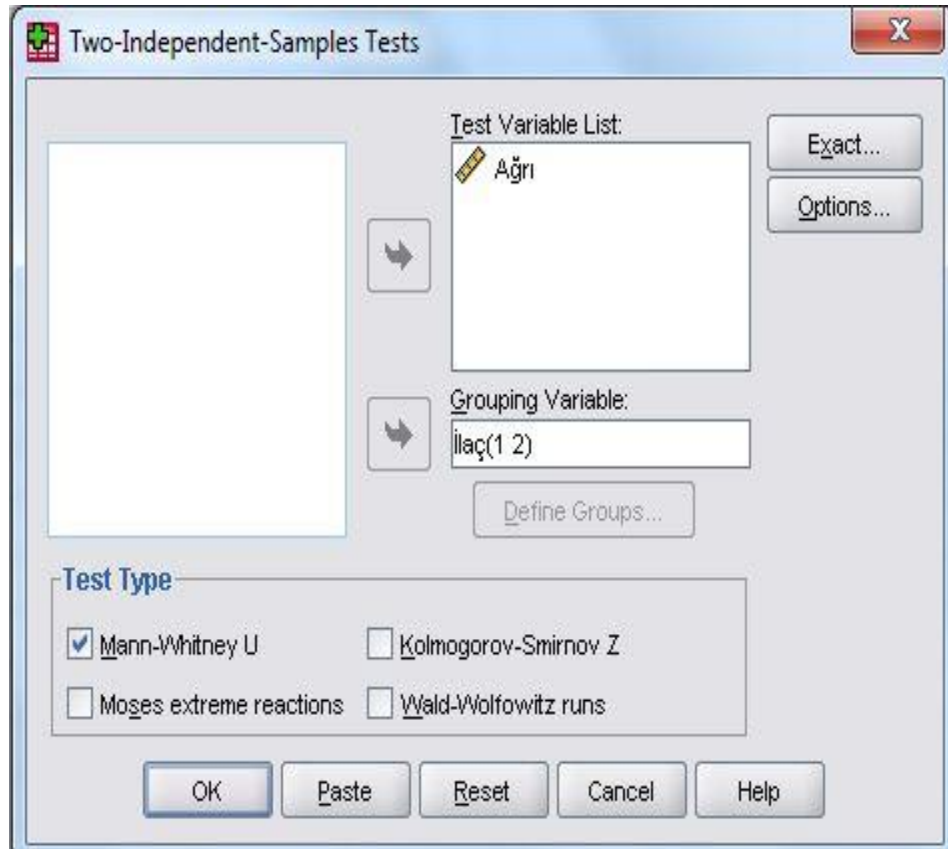
- ▶ SPPS Eski versiyonlarda
- ▶ Analyze > Nonparametric Tests > 2 Independent Samples kısmından Mann-Whitney U testini bulabilirsiniz.

Mann-Whitney U Testi

- ▶ SPSS Yeni versiyonlarda
- ▶ Analyze > Nonparametric Tests > Legacy Dialogs > 2 Independent Samples kısmından Mann-Whitney U testini bulabilirsiniz.

Mann-Whitney U Testi

- ▶ Karşınıza çıkan ekranda bağımlı değişkeni **Test Variable List** kısmına, grup değişkenini de **Grouping Variable** kısmına gireceğiz. Yalnız burada grup değişkenini girdikten sonra grup değerleri hangi sayılar arasında değişiyor (min/maks) ise **Define Range** kısmında bunu belirtmek gerekiyor. Burada 1. grup ile 2. grup karşılaştırıldığı için 1 ve 2 girildi.

Mann-Whitney U Testi

Mann-Whitney

Ranks

	İlaç	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Ağrı	1	5	6,20	31,00
	2	5	4,80	24,00
	Total	10		

Test Statistics^b

	Ağrı
Mann-Whitney U	9,000
Wilcoxon W	24,000
Z	-,736
Asymp. Sig. (2-tailed)	,462
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,548 ^a

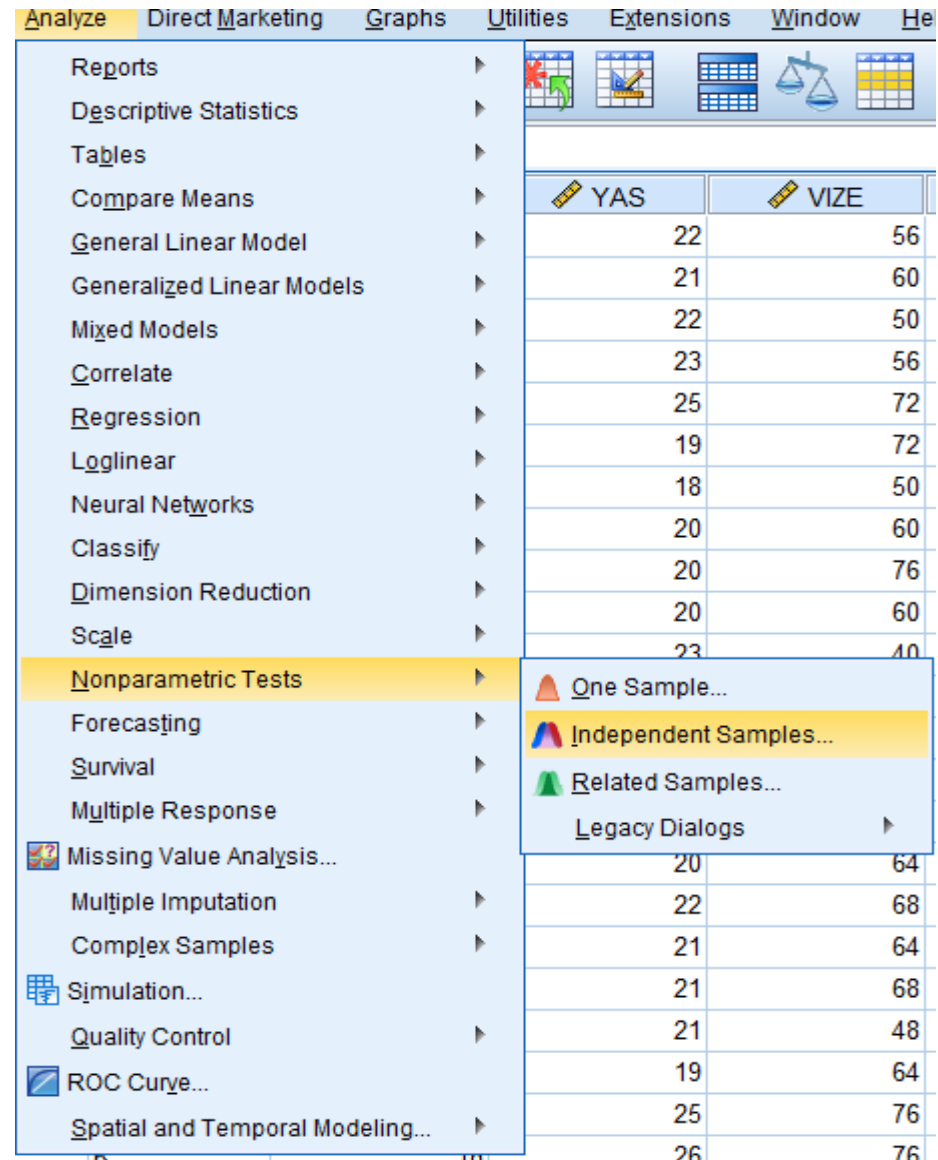
a. Not corrected for ties.

b. Grouping Variable: İlaç

Mann-Whitney analiz sonuç tabloları yan tarafta verilmiştir. İlk tabloda iki ilaç için ortalama değerler gözükürken anlamlı bir farklılık olup olmadığı alttaki tablodan öğrenilebilir. **Asymp. Sig.** veya **Exact Sig.** değerini 0.05 ile karşılaştırdığımızda bu değer anlamlı çıkmamıştır. Yani bu iki ilaç arasında verdikleri ağrı bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Mann-Whitney U Testi

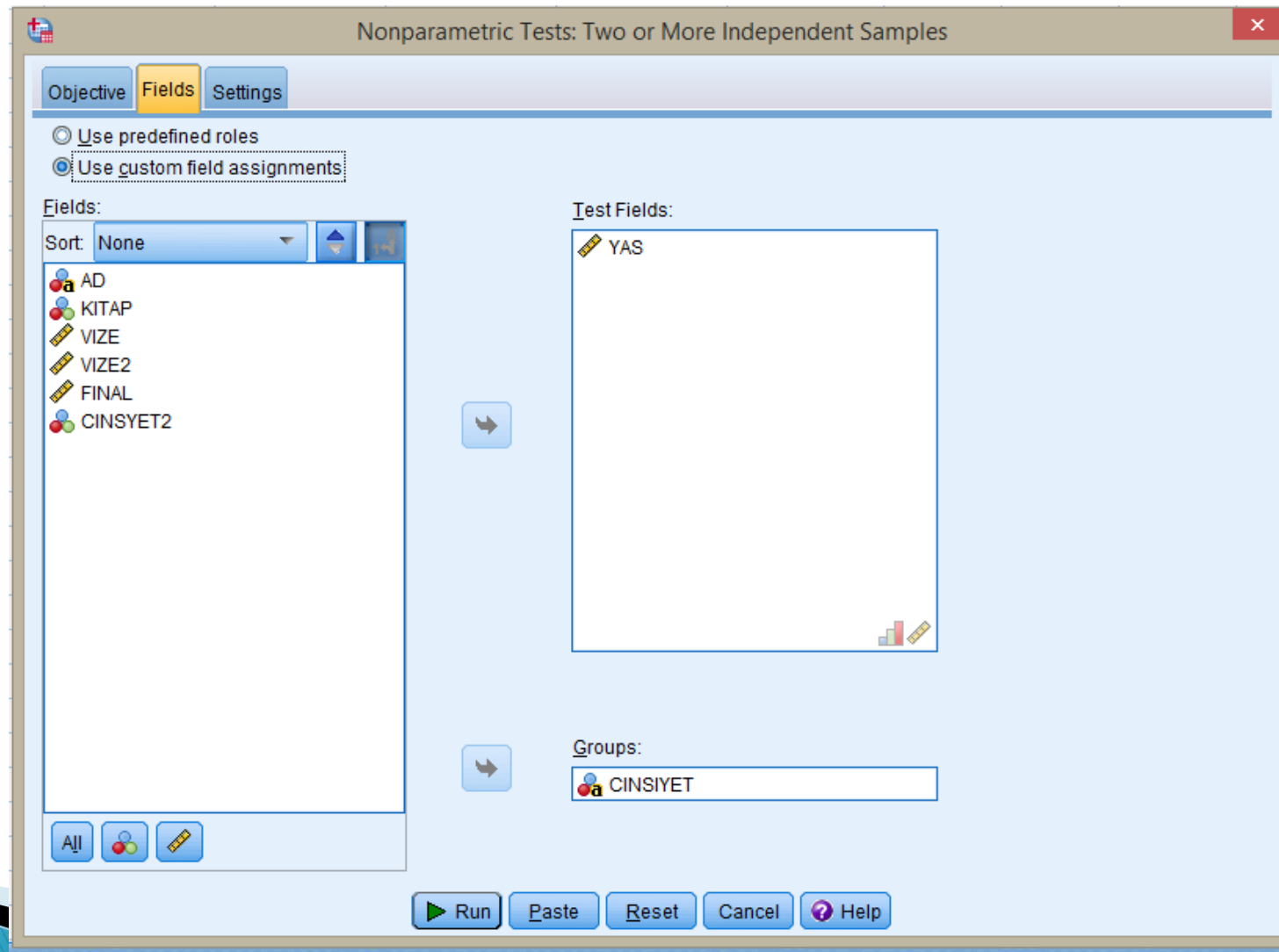
- ▶ SPSS yeni sürümlerinde yandaki sekmeği tıklayarak da aynı testi elde edebiliriz.

The image shows the SPSS software interface. The 'Analyze' menu is open, and the 'Nonparametric Tests' option is highlighted. The 'Independent Samples...' option is also highlighted within the 'Nonparametric Tests' submenu. The background shows a data table with two columns, 'YAS' and 'VIZE', and several rows of data.

	YAS	VIZE
	22	56
	21	60
	22	50
	23	56
	25	72
	19	72
	18	50
	20	60
	20	76
	20	60
	23	40
	20	64
	22	68
	21	64
	21	68
	21	48
	19	64
	25	76
	26	76

Mann-Whitney U Testi

Mann-Whitney U Testi

Nonparametric Tests: Two or More Independent Samples

Objective Fields Settings

Select an item:

- Choose Tests
- Test Options
- User-Missing Values

☐ Automatically choose the tests based on the data

☒ Customize tests

Compare Distributions across Groups

- ☒ Mann-Whitney U (2 samples)
- ☐ Kruskal-Wallis 1-way ANOVA (k samples)
Multiple comparisons: All pairwise
- ☐ Kolmogorov-Smirnov (2 samples)
- ☐ Test for ordered alternatives (Jonckheere-Terpstra for k samples)
Hypothesis order: Smallest to largest
Multiple comparisons: All pairwise
- ☐ Test sequence for randomness (Wald-Wolfowitz for 2 samples)

Compare Ranges across Groups

- ☐ Moses extreme reaction (2 samples)
  - ☒ Compute outliers from sample
  - ☒ Custom number of outliers
Outliers: 1

Compare Medians across Groups

- ☐ Median test (k samples)
  - ☒ Pooled sample median
  - ☒ Custom
Median: 0
Multiple comparisons: All pairwise

Estimate Confidence Interval across Groups

- ☐ Hodges-Lehmann estimate (2 samples)

Run Paste Reset Cancel Help

Mann-Whitney U Testi

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of YAS is the same across categories of CINSIYET.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	417,000	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

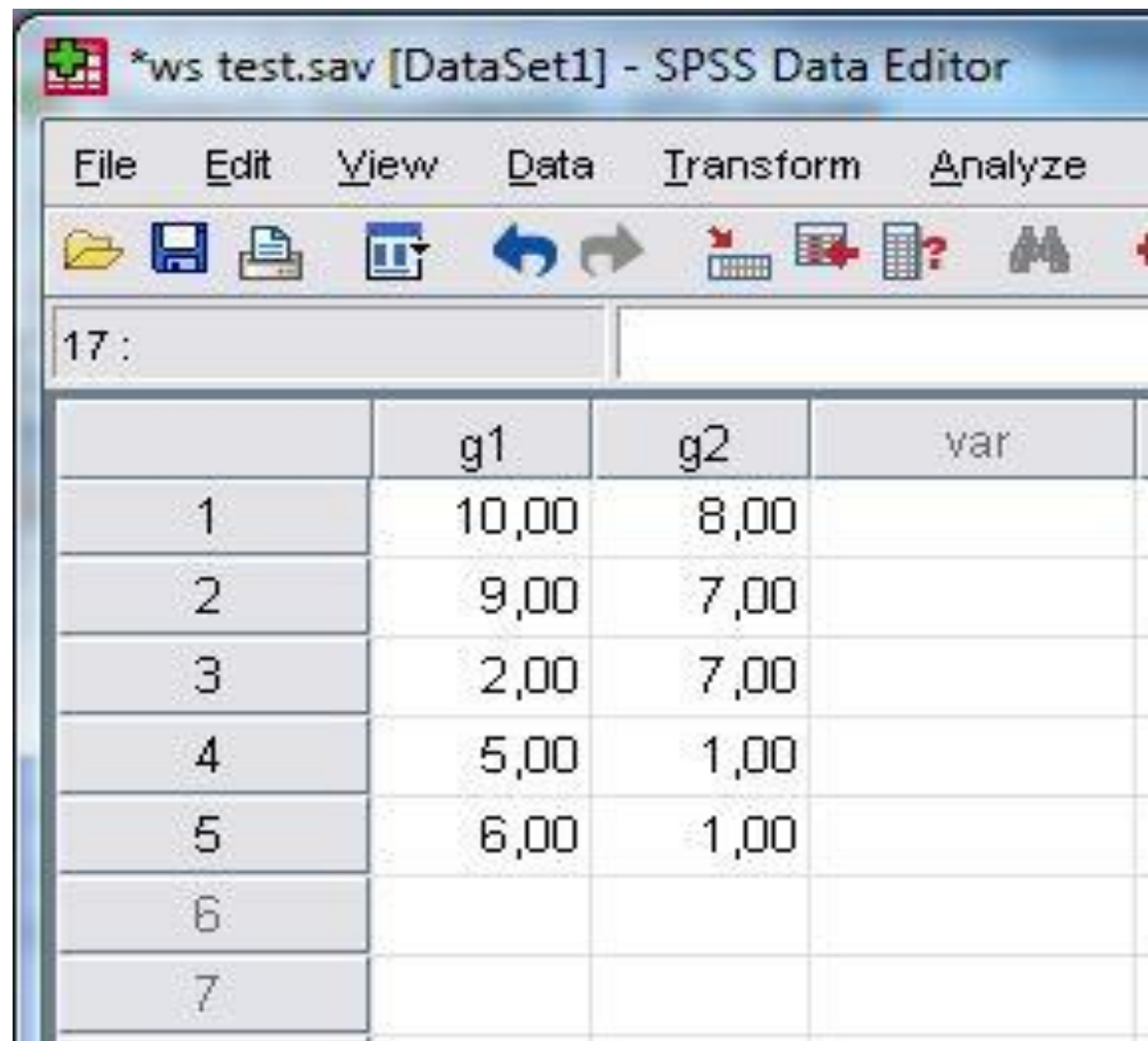
Mann–Whitney U Testine Alternatifler

- ▶ **Kolmogorov–Smirnov Z:** 2 grubun aynı örneklemden gelip gelmediğini test eder.
- ▶ **Moses Extreme Reactions:** Levene teste benzer. Puanların iki gruptaki değişimini/varyasyonunu gösterir
- ▶ **Wald–Wolfowitz runs:** Grupların farklı olup olmadığını gösterir (grup içindeki sıralamalara bakarak)

Bağımlı 2 Grubun Karşılaştırılması

- ▶ Wilcoxon signed–rank testi kullanılarak yapılabilir.
- ▶ Bu testi kullanabilmek için aynı gruba ait 2 farklı ölçüme sahip bir verimiz olması gerekmektedir.
- ▶ Daha sonra SPSS'ten analiz menüsünden analizleri gerçekleştirebiliriz

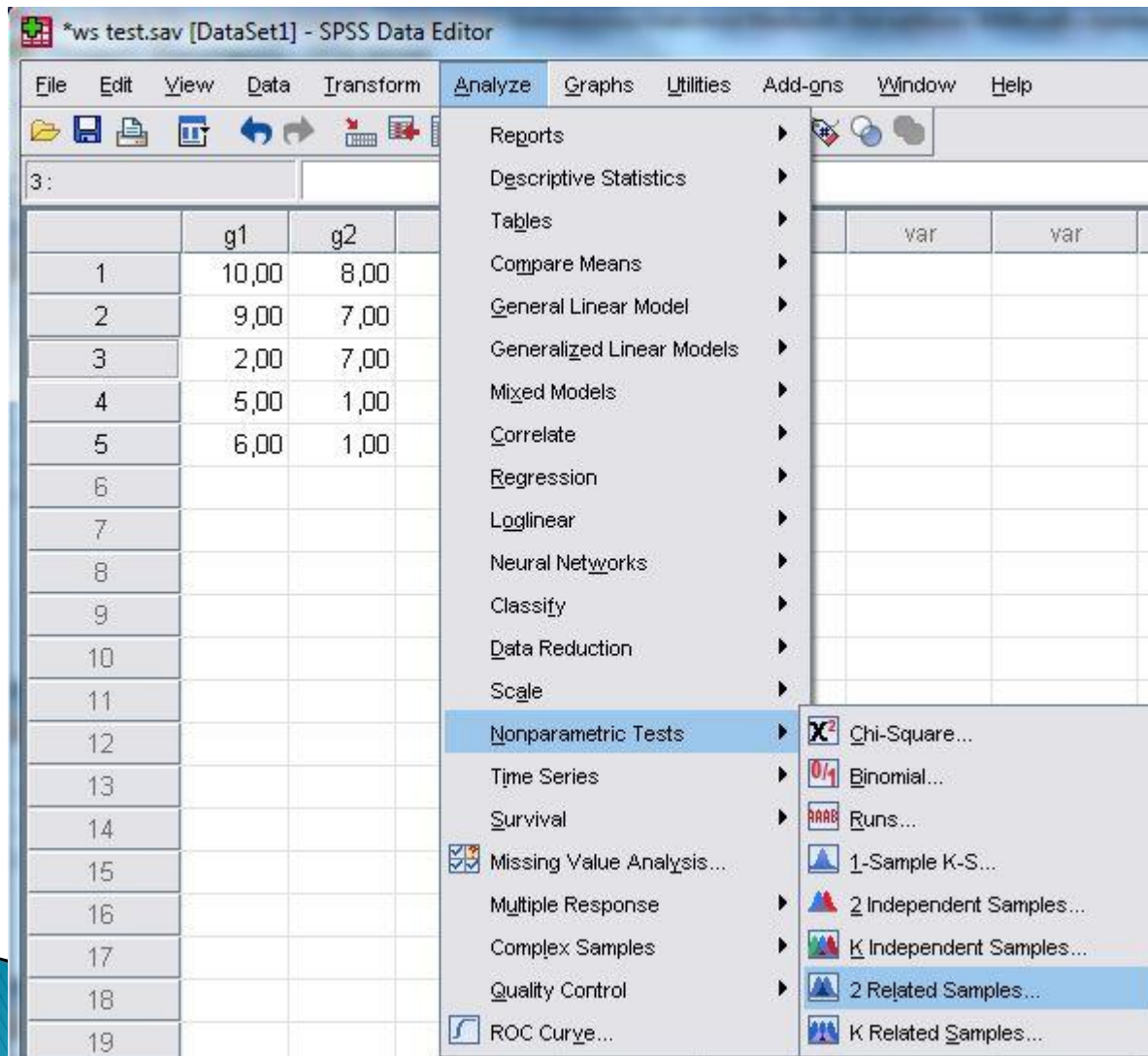
Veri

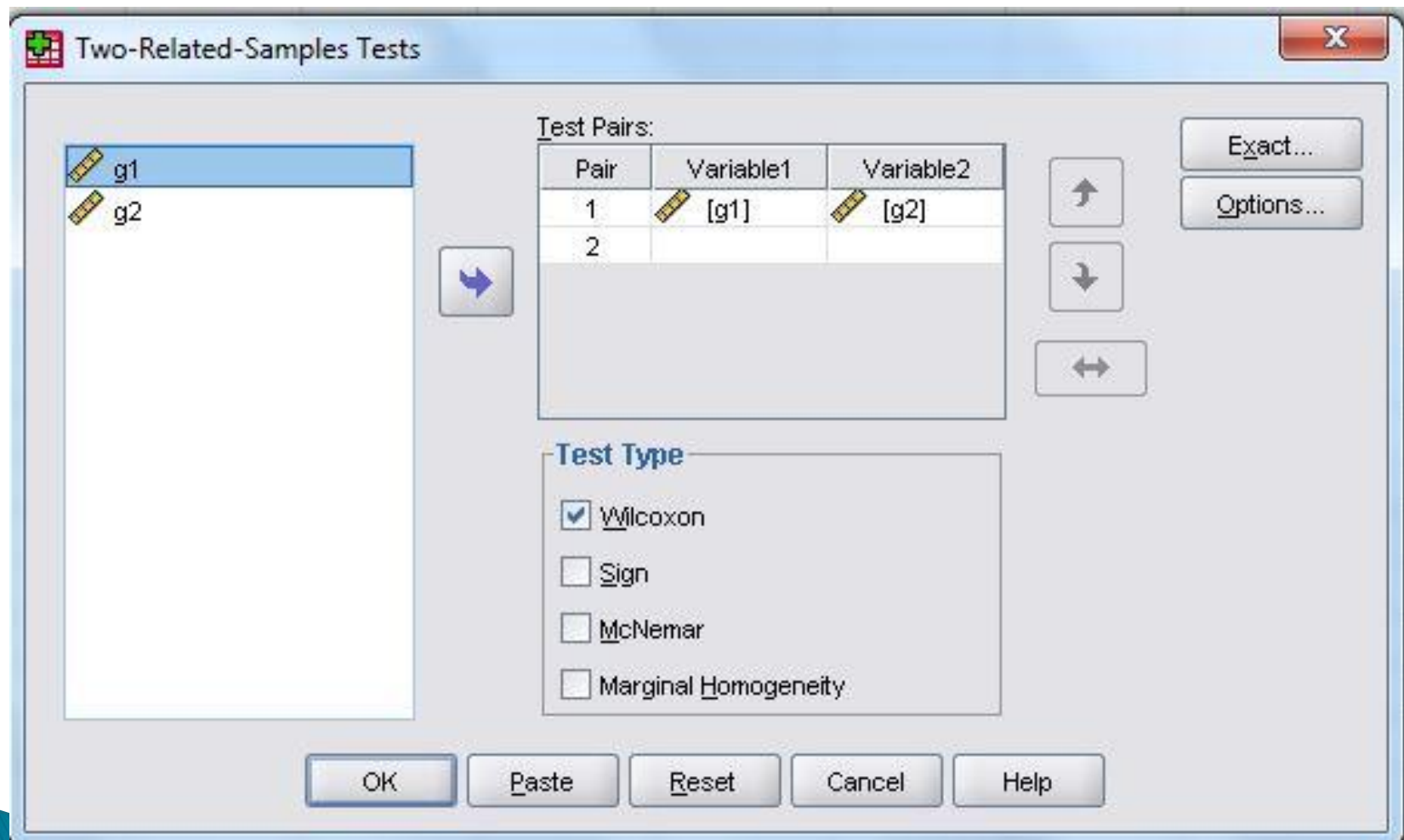
The screenshot shows the SPSS Data Editor window for a file named '*ws test.sav'. The window title is '*ws test.sav [DataSet1] - SPSS Data Editor'. The menu bar includes File, Edit, View, Data, Transform, and Analyze. Below the menu bar is a toolbar with icons for opening, saving, printing, and other functions. The data grid shows 7 rows and 4 columns. The first column contains row numbers 1 through 7. The second column is labeled 'g1' and contains values 10,00, 9,00, 2,00, 5,00, 6,00, and empty cells for rows 6 and 7. The third column is labeled 'g2' and contains values 8,00, 7,00, 7,00, 1,00, 1,00, and empty cells for rows 6 and 7. The fourth column is labeled 'var' and is empty for all rows.

	g1	g2	var
1	10,00	8,00	
2	9,00	7,00	
3	2,00	7,00	
4	5,00	1,00	
5	6,00	1,00	
6			
7			

Analiz

Analiz

Sonuç

Wilcoxon Signed Ranks

		Ranks		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks
g2 - g1	Negative Ranks	4 ^a	2,62	10,50
	Positive Ranks	1 ^b	4,50	4,50
	Ties	0 ^c		
	Total	5		

a. g2 < g1

b. g2 > g1

c. g2 = g1

Test Statistics^b

	g2 - g1
Z	-,816 ^a
Asymp. Sig. (2-tailed)	,414

a. Based on positive ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks Test

▶ Sig. değeri
yani p değeri
0.05'ten
büyük olduğu
için anlamlı
bir fark yoktur
diyebiliriz.